

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

***Лінгво-когнітивні особливості англomовних юридичних
термінів та їх переклад в художньому дискурсі та
кінофільмах***

Допущено до захисту «___» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології ___ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студ. групи ПР.мз-01с
Кашенко Поліна Валеріївна

Науковий керівник:
канд. філол. наук, доцент
Шуменко Ольга Анатоліївна

Суми 2021

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	6
1.1 Юридичний термін. Його визначення та особливості.....	6
1.2 Поняття юридичної лексики.....	9
1.3 Класифікація юридичної термінології.....	13
РОЗДІЛ 2 ЛІНГВО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ЮРИДИЧНОГО ТЕРМІНУ.....	17
2.1 Характеристика та особливості юридичних термінів.....	17
2.2 Особливості системи юридичної термінології в українській та англійській мовах. Труднощі їх функціонування.....	20
2.3 Особливості англomовної юридичної термінології в художньому дискурсі.....	26
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	33
3.1 Особливості та проблематика безеквівалентних юридичних термінів.....	33
3.2 Основні прийоми передачі термінів при перекладі у художньому дискурсі.....	40
3.3 Переклад юридичної термінології в художніх творах.....	48
3.4 Кінопереклад та художній переклад.....	53
ВИСНОВКИ.....	67
ЛІТЕРАТУРА.....	70
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	77
РЕЗЮМЕ (SUMMURY).....	78

Вступ

Загальновідомо, що основними сферами вживання термінологічної лексики є науковий, публіцистичний стилі, а також стиль офіційних документів. Та вже ж такі художні твори, що мають в собі деяку професійну специфіку, не рідно складаються з великої кількості спеціальної лексики та термінів, що може представляти значні труднощі для перекладача, який не володіє знаннями в даній спеціальній області. Якщо, наприклад, терміни фізики та інформатики знаходять своє відображення в науковій фантастиці, то основним художнім жанром використання юридичних термінів, очевидно, є детективні романи. Хоча основні проблеми при перекладі юридичної термінології в детективному романі можуть бути пов'язані не стільки з обмеженими знаннями перекладача в юриспруденції, скільки зі збереженням задуму автора та стилістичних функцій терміну.

Також телесеріал як вид художнього кіно займає все більш впевнену позицію в кіноіндустрії через популярність. Телесеріал користується популярністю через відображення, у якомусь сенсі, досвід при вирішенні життєвих проблем у різних соціальних сферах. Поширення телесеріалу на ринку перекладацьких послуг вимагає від перекладача більш якісного знання специфічних жанрових особливостей. Репліки серіалу насичені термінами, але ж не слід забувати, що це художня кінокартина і необхідно дотримуватися балансу між термінологічністю та зрозумілістю для читача. Виникає проблема: чи має право перекладач порушувати принципи перекладу термінів в цілях створення гармонічної кіноверсії на мові перекладу, в той час як термінологічність реплік і є характеристикою речового портрету?

Необхідність вирішення даної проблеми зумовило **актуальність** дослідження. Художні твори, що включають в себе юридичну

термінологію, та юридичні телесеріали проливають світло на правничий аспект людського життя, що допомагає розвитку правового самопізнання глядача. На перекладачу лежить відповідальність передати даний вид інформації найбільш якісно. З іншої сторони, робота перекладача направлена на просування продукту на ринку літератури та кіноринку, а також підпорядковується запитам масового користувача.

Об'єктом дослідження являються англomовні юридичні терміни, що вживаються у художньому дискурсі.

Предметом даної роботи лінгво-когнітивні особливості англomовних юридичних термінів та їх функціонування при перекладі.

Метою дослідження є виявлення варіативності перекладу юридичного терміну в тексті художнього твору з використанням юридичної термінології та юридичний телесеріал.

У відповідності з об'єктом, предметом та метою роботи були поставлені наступні **завдання**:

1. Визначення реєстрів права, задіяних в контексті художнього твору з використанням юридичної термінології та юридичного телесеріалу;
2. Визначення характеристик юридичного терміну як частини юридичної терміносистеми та юридичного тексту;
3. Відтворення та аналіз перекладацьких трансформацій в роботі з юридичним терміном в тексті художнього твору з використанням юридичної термінології та юридичний телесеріал.

Для вирішення поставлених задач, крім загальнонаукових **методів** дослідження, були використані наступні методи: порівняльний аналіз вихідної і перекладної версії тексту, контекстуальний аналіз та метод інтерпретації перекладацький рішень.

В якості **матеріалу** дослідження були використані дві художні книги Агати Крісті, а саме «Вбивство містера Екroyда» та «Таємне слідство в Стайлз», а також шість епізодів американського художнього серіалу The Good Wife – Гарна дружина.

Теоретична значущість дослідження заключається в розширенні знань про функціонування термінологічних одиниць як художнього прийому в художніх творах та кіносеріалах.

Практична значущість дослідження заключається в тому, що його матеріали можуть використовуватися при розробці лекційних курсів з лінгвістики, а також при практичному використанні лінгвістами-перекладачами в роботі з текстами художнього характеру з використанням юридичної термінології та юридичного телесеріалу.

У висновку підводяться підсумки даної роботи, формулюються короткі висновки та викладаються перспективи проведеного практичного дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

1.1 Юридичний термін. Його визначення та особливості

Вчені-лінгвісти наводять безліч різних визначень поняття «термін». Вітчизняні лінгвісти наводять усі можливі визначення для поняття «термін», тим не менш у теперішній час не існує універсального і всебічного визначення для даного поняття.

Дослідники виокремлюють ряд основних якостей, які, в свою чергу, також являються основою для розмежування термінів та загальноживаної лексики:

- 1) точність понятійної семантики терміну;
- 2) однозначність;
- 3) стилістична нейтральність;
- 4) номінативність;
- 5) стислість;
- 6) системність.

До значення терміну пред'являються наступні вимоги:

- 1) відсутність протиріч в семантиці;
- 2) однозначність;
- 3) повнозначність;
- 4) відсутність синонімів.

До форми терміну пред'являються наступні вимоги:

- 1) відповідність нормам мови;
- 2) стислість;
- 3) дериваційна здатність;
- 4) інваріантність;

5) умотивованість.

До прагматичних вимог автор приносить:

- 1) впровадженість (використання) терміну;
- 2) інтернаціональність;
- 3) сучасність;
- 4) благозвучність;
- 5) езотеричність [17, с. 41 – 49].

Таким чином, зробивши глибокий аналіз наукового дискурсу, термінологія у даній роботі розуміється в якості безладну сукупність термінів в конкретній області знань, а також слід зазначити, що дане поняття не уподібнюється поняттю терміносистеми. Термін в свою чергу представляється в якості номінативної одиниці спеціальної мови, а також самостійної одиниці перекладу.

Реалії дуже важливі в перекладацькій діяльності, тому їх використання вивчається до сих пір. Вони допомагають розуміти життя того чи іншого народу [9, с. 11]. Але в той час реалії являються одночасно достатньо комплексною і неоднозначною категорією лексичної системи якої мови. Таким чином, реалії – це предмети матеріальної культури, а в лінгвістиці і перекладацькій діяльності реаліями називають слова та вирази, що позначають ці предмети, а також сталі вирази, що включають в себе такі слова [33, с. 146 – 149].

Проаналізувавши перешкоди, з якими зустрічається перекладач, намагаючись донести до читача національний та історичний колорит іноземної культури, виражений в реаліях, були виділені наступні прийоми для перекладу: транслітерація і транскрипція, калькування, описовий, приблизний та трансформаційний переклади. Вивчив усі переваги та недоліки кожного із методів перекладу, можна прийти до висновку, що немає універсального способу перекладу реалій, тож досягнення

адекватності перекладу багато в чому залежить від компетентності перекладача [27, с. 112 – 117].

У наші дні така наука, як юриспруденція стала невід’ємною частиною культури народів на одному рівні з релігією, мистецтвом, а також філософією. Англomовна юридична термінологія активно використовується повсюди, тому можна помітити її велику кількість в сучасному та класичному художньому дискурсі. Основні дослідження в області юридичної термінології пов’язані з її функціонуванням в спеціалізованих текстах; хоча в той час та сфера вживання юридичних термінів, яка знаходиться у відкритому доступі для широкого круга читачів, а саме – тексти детективних романів, а також сучасні детективні драми та серіали – залишається все ще малодослідженою [46, с. 99].

Підмова юриспруденції – це мова нормативно-правових документів, а також протокольних речей робітників правосуддя. Терміни і формулювання, які при цьому використовуються, однозначні. Вони мають строге і точне значення, забезпечені двозначними інтерпретуючими дефініціями в тематичних словниках, а також досконалыми тлумаченнями в спеціалізованих довідниках, текстах законів [11, с. 66 – 69].

Термінологічний апарат в рамках той чи іншої правової системи в свою чергу є національно специфічними. Отже, юридичний переклад становиться актом міжкультурної та міжмовної комунікації, так як в перекладацький контакт вступають різні правові системи і правові культури.

Юридичний термін – це слово чи словосполучення, вживане в законодавстві, що увійшло в юридичну практику, яке являється загальним найменуванням юридичного поняття, яке має точний і конкретний сенс, і такий, що має відмінності у смисловій однозначності; це словесне позначення понять, які використовуються при викладі змісту закону

(нормативного акту). Юридичний термін являється узагальненим найменуванням юридичного поняття [44, с. 12 – 17].

Говорячи про вимоги, які пред'являють юридичним термінам, можна зазначити схожість поглядів серед спеціалістів в області права. У більшості випадків мова йде про три ключових вимоги:

- 1) однозначне вживання одного й того ж терміну в тому чи іншому нормативно-правовому акті;
- 2) загальноприйнятність термінів, що означає використання у вжитку;
- 3) стійкий характер, тобто збереження свого особливого сенсу в кожному новому правовому акті [6, с. 198 – 200].

Також у ряду робіт вказується на значення такої вимоги як єдність юридичної термінології (однакові терміни, що використовуються при формулюванні юридичних норм, повинні мати тотожні значення; неприпустимо для позначення одних і тих же понять використовувати різні терміни).

Необхідно зазначити інші вимоги, а саме: системність термінології, адекватність відображення нею відповідних понять, недопустимість довільного використання іноземних термінів, відповідність термінів загальномовним нормативам, а також точність і однозначність термінології і її доступність, лаконічність та економічність законодавчого стилю та шаблонність термінології [15, с. 156 – 169].

1.2 Поняття юридичної лексики

Говорячи про юридичну спеціальну лексику та її особливості, то слід почати з термінології, так як терміни охоплюють більшу частину спеціальної лексики кожної області знань, у тому числі й юриспруденції. При дослідженні статусу терміну, необхідно звертати увагу на те, як він співвідноситься зі словом. На сьогоднішній день не існує уніфікованого

визначення терміну. В цілому «термін» визначається як «слово чи словосполучення спеціальної мови, яке утворене для точного вираження спеціальних понять та позначень спеціальних предметів». Іншими словами, терміни – це елементи наукових концепцій та теорій, які описують області діяльності та науки. Більш того, терміни виконують функцію відкриття нових знань [42, с. 178 – 180]. Отже, термін – це динамічне поняття, яке з'являється, формулюється та поглиблюється в процесі пізнання та переходу від розумової категорії до вербалізованого поняття. Важливо розуміти, що поняття – це найбільш загальні категорії, характерні для всіх способів мислення. Терміни пов'язані не з поняттям в цілому, а з поняттями, конкретної теорії, що відображає рівень знань в конкретний період. У цьому випадку терміни мають дещо схоже з поняттями, так як термін пояснює абстракцію об'єкта особливої сфери у вигляді лексичної одиниці єдиної мови. Якщо мова йде про терміни з «непрозорою» внутрішньою семантикою, такі терміни лише називають поняття, так як форма слова не виражає їх основні характеристики. Навпаки, терміни з «прозорою» семантикою виражають поняття, відображаючи їх головні риси. Саме через це терміни називають поняття і в деяких випадках виражають їх [5, с. 116 – 118].

Приналежність терміну до конкретної області використання визначена його використанням для найменування понять. Дана особливість визначає всі інші властивості терміну. Науковці виділяють три основні особливості термінів:

1. специфічність вживання;
2. точність значення;
3. дефінітивність, тобто наявність чіткої дефініції, яка визначає його значення;
4. незалежність від контексту та однозначність;
5. стилістична нейтральність;

6. конвенціональність, тобто цілеспрямований характер його вживання;

7. відтвореність в мові, тобто стійкість до збереження синтаксичної цілісності від числа елементів, що входять в основний термін;

8. номінативність, так як терміни носять номінативних характер [12, с. 68 – 90].

Крім відмінних особливостей терміну також існує три групи вимог до терміну: вимоги до значення, вимоги до форми, а також вимоги, що визначаються специфікою вживання.

В рамках вимог до значення, беруться до уваги наступні критерії: несуперечність семантики, однозначність, повнозначність і відсутність синонімів. Несуперечність семантики припускає відсутність відмінностей в значенні терміну як слова і його значення в конкретній області знань. Однозначність терміну передбачає наявність одного значення в рамках конкретної області знань [36, с. 170 – 183].

До форми терміну визначаються наступні вимоги: відповідність до норм мови, лексична та формальна стислість, дериваційні можливості (можливість утворювати похідні), інваріантність написання та мотивованість (те, що дозволяє скласти уяву про поняття). Серед специфічних та прагматичних вимог виділяється впровадженість (загальноприйнятність терміну), інтернаціональність (однаковість чи схожість по формі терміну в різних мовах), сучасність (витіснення з мови застарілих термінів), благозвучність (термін не повинен викликати неприємні асоціації), езотеричність (прагнення відсторонити суспільство, щоб не «травмувати» непрофесіоналів) [10, с. 159 – 162].

Юридична лексика надає двосторонній вплив на мову. Юридична мова представляє особливу складність через те, що він складається з двох взаємопов'язаних компонентів – мови та права. Юридична лексика є частиною юриспруденції, і, з однієї сторони, відображає формування і

розвиток даної області знань і людської діяльності, а з іншої – має вплив на ці процеси. Юридична лексика проникає в загальнолітературну мову, взаємодіючи на його лексичний склад. Але при всьому цьому юриспруденція також поширюється на різноманітні сфери життя суспільства, тому мова права багато в чому будується на загальнопоширеній термінології. Крім того, юридична мова може поєднуватися зі спеціальними мовами інших сфер життя [42, с. 178 – 181].

При цьому, право та закон розуміються по-різному в кожній країні. Основна складність юридичного перекладу заключається саме в відмінності правових систем світу. Юридична мова не являється універсальною для всіх країн та народів. На дивлячись на те, що право пов'язане з усіма сферами життя, у кожній державі існують свої уявлення про право та його врегулювання. Тому, юридична лексика пов'язана з системою права конкретної країни [13, с. 162]. Отже, спеціальна юридична лексика однієї країни може в тій чи іншій мірі відрізнятися від юридичної лексики іншої країни. Таким чином, поняття права існує в усіх культурах, але розвивається та відображається по-різному. Зважаючи на це, деякі поняття та категорії однієї юридичної системи відсутні в іншій, що призводить до ускладнень комунікації навіть між спеціалістами [18, с. 114].

Не дивлячись на те, що відмінності правових систем ускладнюють передачу спеціальної лексики на інші, в рамках спеціальних юридичних текстів, як перекладаються спеціалістами для спеціалістів ця проблема успішно вирішується. Більше того основна функція юридичної лексики в спеціальному тексті цілком зрозуміла. Вона диктує закон, дійсний на конкретній території, слугує для регулювання відносин між людьми, повідомляє судові постановлення. Однак, потрапляючи в художній текст, юридична лексика змінює свої функції, отримуючи емоційно-естетичне навантаження, та стає окремою перекладацькою проблемою [14, с. 79 – 86].

1.3 Класифікація юридичної термінології

Термінологію в області юриспруденції можна розмежувати на дві групи в залежності від сфери їх функціонування. Але існують також інші способи класифікації [9, с. 12].

Лінгвісти розділяють терміни на три групи:

1) загальноповжиті терміни – (наприклад, укр. *документ, власність, інститут* – україномовна система права, а також англійська система права – англ. *institute, document, agreement*).

2) спеціально-технічні терміни (наприклад, укр. *вимір, ізолятор, конденсатор, детектор* – україномовна технічна термінологія, а також англійська технічна термінологія – англ. *meter, isolation room, capacitor, detector*).

3) спеціально-юридичні терміни (наприклад, укр. *гіпотеза, позивач, вирок, правомірність* - україномовна система права, а також англійська система права, англ. *preliminary proposition, plaintiff, sentence, legality*) [21, с. 56 – 59].

Схожу класифікацію також можна знайти в юридичних словниках, які зазвичай виокремлюють три основних види юридичних термінів:

1) загальнозначимі терміни – терміни, які можна охарактеризувати тим, що вони використовуються в номінативному стилі, а отже, є зрозумілими для всіх. Необхідно також брати до уваги той факт, що в законах та інших нормативно-правових актах вирази та слова, які відносяться до загальновідомих, вживаних в повсякденному житті, можуть мати значення, яке буде відрізнятися від загальноповжитого [44, с. 12 – 17]. Наприклад слово англ. *sentence* має дуже багато значень, в залежності від сфери вживання, наприклад:

1. в адміністративному праві перекладається як «постанова»;
2. у бізнесі – «судовий вирок»;

3. у математиці – «судження»;
4. у біології – «осмислена послідовність генетичних кодів»;
5. у програмуванні – «блок коду»;
6. у граматиці – «речення».

2) спеціально-юридичні терміни – мають особливий правовий зміст (наприклад, укр. *анулювання, розірвання, прокурор, дізнання* – англ. *cancellation, dissolution, prosecutor, inquiry*).

3) спеціально-технічні терміни – такі терміни, які представлені у сфері спеціальних знань, в області медицини, техніки, економіки. Дані терміни необхідно використовувати у тому вигляді і в тому значенні, які сформовані для них відповідною сферою діяльності. При цьому слід утриматися від визначення цих термінів у самому тексті закону, а при їх тлумаченні необхідно звертатися до спеціальних джерел, а сам словників та довідників [53, с. 193 – 195].

Учені уточнюють дану класифікацію та виділяють не три, а дві групи термінів: загальноживані та соціальні. До загальноживаних відносяться терміни, які однаковою мірою використовуються в побуті, в художньому та науковому дискурсі, в ділових документах, а також в юридичній науці та практиці. Дані терміни складають фундаментальну частину тексту наукових робіт та тексту нормативно-правових актів. Вони використовуються в загальновідомому сенсі, тому вони є простими для розуміння [22, с. 73 – 91]. До них відносяться такі терміни, як наприклад: укр. *автор, громадянин, резидент, свідок, працівник*. Також є розмежування даної групи на дві похідні підгрупи: загальноживані, що використовуються в загальноприйнятому значенні, і загальноживані, що мають в юридичному тексті більш вузьке, спеціальне значення, наприклад укр. *скарга, угода* і т. д.).

Спеціальні терміни в свою чергу можна розділити на спеціальні неюридичні (спеціально-технічні в класифікації юридичного словника) і

спеціальні юридичні [2, с. 150 – 163]. Спеціальні неюридичні терміни являються термінами окремих областей спеціального знання (техніки, медицини, економіки, біології та інших) і використовуються в юридичній практиці в тих значеннях, які були за ними закріплені у відповідних сферах знань. Спеціальні юридичні терміни з'являються у складі юридичної лексики за рахунок законодавця та юридичної доктрини і використовуються для позначення того чи іншого юридичного поняття (наприклад, укр. *обвинувач, застава, вуличне пограбування* - англ. *prosecutor, bail, mugging*) [51, с. 252 – 258].

Стосовно сфери розповсюдження термінів в юридичній науці та практиці можна виділити загальноправові, міжгалузеві та галузеві. Загальноправові терміни функціонують в усіх галузях права, міжгалузеві – в двох та більше галузях права, галузеві – лише в одній галузі права [16, с. 49 – 53].

Наступний критерій, який слугує основою для класифікації термінів, - їх галузева приналежність. Таким чином можна виділити:

1) терміни конституційного права (наприклад, укр. *суверенітет, громадянство*);

2) терміни адміністративного права (наприклад, укр. *адміністративне правопорушення, адміністративна відповідальність*);

3) терміни громадянського права (наприклад, в україномовній системі права – укр. *орендатор, розірвання, довірена особа*, в англomовній системі права – англ. *lessee, dissolution, confidant*);

4) терміни сімейного права (наприклад, в україномовній системі права - укр. *шлюб, розлучення, позашлюбний, усиновлення*, в англomовній системі права – англ. *marriage, divorce, illegitimate, adoption*);

5) терміни кримінального права (наприклад, в україномовній системі права – укр. *злочин, виконавець, судимість, контрабанда, ненавмисне*

вбивство, в англomовній системі права – англ. *crime, perpetrator, criminal record, smuggling, manslaughter*) [24, с. 42 – 74].

У залежності від кількості значень, які має термін, юридичні терміни можна розділити на однозначні та багатозначні. Прикладом однозначного терміну є термін «злочин» («передбачене Кримінальним кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину, більш тяжке, ніж кримінальний проступок»). Багатозначним є такий термін як «застава», який у громадянському праві означає один із способів забезпечення зобов'язань, а в кримінально-процесуальному – розуміється як одна із мір покарань [11, с. 194 – 209].

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ЮРИДИЧНОГО ТЕРМІНУ

2.1 Характеристика та особливості юридичних термінів

Сучасна лінгвістика все частіше сприймає термін, як одиницю, що функціонує і розвивається саме в тексті. Такий підхід має в собі динамічне трактування терміна та його перегляд в першу чергу, як текстового явища. Через це, термін необхідно розглядати не лише як одиницю номінації спеціальних понять, а й як мовну складову функціонального стилю [1, с. 612].

Дана складова проявляє такі особливості як динамізм, конструювання та комунікативність. Традиційно ці якості терміна представлені в лінгвістичному дискурсі наступними якостями: дефінітивність, однозначність, номінативність, системність, стилістична та емоційно-експресивна нейтральність. Специфіка юридичного терміну відрізняється неоднорідністю і в ній можна виділити "термінологію права" та "термінологію правознавства". Такий поділ в свою чергу, пов'язаний з різними сферами функціонування юридичної термінології, а саме офіційно-ділової та научної [26, с. 110 – 113].

1. Юридичні тексти мають різноманітну юридичну лексику, яка в основному складається з юридичних термінів, більшість з яких перекладаються на українську мову нееквівокабульними відповідниками та описово, наприклад: *англ. remedy* - засіб судового захисту; *англ. deterrence* - засіб затримання погрозами від здійснення кримінальних дій; *англ. indictment* - звинувачуваний акт.
2. Письмова та усна мова юридичної тематики відрізняється особливими фразеологічних сполученням, в тому числі і

ідіоматичними виразами, що рідко вживаються в загальнолітературній мові, наприклад: *англ. to make default* - не виконувати обов'язки / не з'являтися до суду; *англ. Marshal of the court* - судовий виконавець; *англ. to meet claim* - заперечувати позов.

3. Тексти юридичної тематики характеризуються наявністю деяких стилістичних відхилень від загальнолітературних норм, іноді досить значних. До них відносяться:

- Широке використання в англійській мові еліптичних конструкцій, особливо в періодично складених типових документах;
- Наявність зворотів офіційно-канцелярського стилю в документах, присвячених загальним або адміністративним питанням;
- Суворо регламентовані вживання дієслівних форм і зворотів мові із спеціальної термінології в конкретних юридичних документах.

4. Юридичні тексти включають латинські слова і вирази, наприклад: *англ. mens rea* - винна воля, вина; *англ. stare decisis* - сила, що зобов'язує прецедентів.

5. У них є скорочення, більшість з яких використовуються лише в текстах юридичної тематики, наприклад: *англ. ALJ* - *Administrative Law Judge* - суддя адміністративного суду; *англ. UAJC* - *United States Judicial Code* - кодекс законів США про судовий устрій; *англ. CtApp* - *Court of Appeal* - апеляційний суд [33, с. 87 – 105].

Загальновідомо, що основними сферами вживання термінологічної лексики є научний, публіцистичний та стиль офіційних документів. Хоча і велика кількість художньої літератури має деяку професійну специфіку, а також включає в себе достатню кількість спеціальної лексики та термінів, що може призводити до значних труднощів для перекладача, що не володіє

знаннями в спеціальній області. Основними художніми жанрами вживання юридичних термінів являється детективний роман [40, с. 153 – 156].

Хоч основні проблеми в перекладі юридичної термінології в детективному романі можуть бути зв'язані не стільки з обмеженими знаннями перекладача в юриспруденції, стільки зі збереженням думки автора та стилістичних функцій терміна [7, с. 46 – 61].

Також не потрібно упускати те, що велика кількість правових понять швидко становляться застарілими, частина їх набуває нового додаткового відтінку, з'являються нові поняття, більшість з яких запозичуються.

У результаті того, що кожна країна має свою юридичну систему, її мова відрізняється власними юридичними термінами. Наприклад, слово *англ. county* у відношенні місцевої одиниці змінюється в залежності від країни, в якій воно вживається: *англ. county* – 1. Графство (Велика Британія), 2. Округ (США) [23, с. 42 – 45].

Юридична термінологія характеризується такими якостями як однозначність, константність використання, експресивна нейтральність, які допомагають провести аналогії з юридичними термінами, а також закріпити за об'єктами дискурсу конкретні визначення та уявлення, уникаючи небажаних інтерпретацій та зазначена область, зміст та характер дії права [14, с. 21 – 27].

Юридичний текст також відображає «юридичну комунікацію» - термін вперше було вжито Адальбертом Подলেখом у своїй науковій праці 1976 року. Також він дав визначення правової лінгвістики, зазначив її як «сукупність усіх методів та результатів досліджень, які торкаються питань зв'язку мови та правових норм, а також відповідають вимогам сучасної лінгвістики» [69, с. 43 – 45].

Юридичний текст забезпечує спеціалізовану різноманітність професійного спілкування. Усі тексти всередині простору даної професійної сфери тематично та стилістично взаємопов'язані та мають

кореляцію між собою (закони, кодекси, інструкції, підзаконні акти і так далі) [47, с. 19 – 25].

Мова юридичного тексту характеризується стандартизацією мови, що проявляється в закріплених речових одиницях – кліше. Подібний процес стандартизації слугує для закріплення юридично орієнтованих дій та пов'язаними з ними очікуваннями через повторюваність слів, зворотів та конструкцій. Слід зазначити, що юридична термінологія більш одноманітна в порівнянні з іншими термінологічними системами. Юридичний текст додержується суворого узгодження в термінах, через це для кожного із них існує суворо закріплена норма номінації [12, с. 68 – 71].

Іще однією специфічною рисою юридичного тексту є відсутність експресивності. Юридичний текст не допускає використання мовних одиниць з емоційно-оцінною конотацією, розмовні, простонародні, діалектні слова та фразеологічні звороти.

За однозначністю та одноманітністю термінологічної бази, виділяють велику кількість різних типів юридичного тексту. Деякі вчені розділяють їх на три групи, а саме: декларативні (закони, договори, заповіді), описові (судові рішення) та переконливі (меморандуми). У той час як інші зазначають дві групи: професійну (тексти законів та контрактів) та судову (тексти судових рішень та звітів) [8, с. 74 – 79].

2.2 Особливості системи юридичної термінології в українській та англійській мовах. Труднощі їх функціонування.

Для термінології української мови властива наявність синонімії, синоніми в свою чергу відрізняються, на самперед, за своїм походженням, тобто вони поділяються на закоренілі та запозичені. Прикладами таких синонімічних пар являються терміни: укр. правопорушення – делікт, випадок – казус. Також слід зазначити наявність полісемії в україномовній

юридичній термінології. У більшості випадків в різних галузях права, як наприклад, термін «заочний розгляд справи», який має значення в кримінальному та громадянському процесі (таким чином, заочний розгляд справи – це дії суду, які направлені розбір громадянських справ за відсутності відповідача чи кримінальних справ при відсутності підсудного, результатом якого є винесення заочного рішення суду, що було сформоване за відповідним актом) [3, с. 16 – 21].

Науковці виділяють наступні особливості сучасної україномовної юридичної термінології:

1) присутність термінів, що не мають аналогів в англійській системі права;

2) наявність полісемічних термінів, значення яких можуть бути діаметрально протилежними;

3) існування термінів, які з'явилися ще до часів незалежної України і які включені в сучасне законодавство, але не розкриті чітко і наочно;

4) наявність термінів, які описують ту саму галузь права, що й англійські терміни, але розділяють його іншим способом;

5) присутність неоднозначності в розумінні деяких термінів, характерній термінології українського права;

6) формування нових термінів, які мають розбіжності з термінами до часів незалежної України не за ознакою, а по тому, що означає [43, с. 133 – 143].

Специфіку англійської юридичної термінології багато в чому можна пояснити історико-культурними особливостями розвитку правових систем англійських країн.

Вважається, що становлення права в Англії почалося після Нормандського завоювання в 1066 році, через що з'явилося «двомовство», а саме укорінення французької мови в якості мови судочинства і, у зв'язку

з чим з'явилася велика кількість слів французького та латинського походження в області юридичної термінології. [5, с. 116 – 119].

Таким чином, необхідно відзначити, що наступні особливості складу сучасної юридичної термінології характеризуються за:

- 1) наявністю термінологічних дублетів істинно-англійського та французького походження, які, як правило, вживаються в парі
- 2) наявність термінів французького походження
- 3) наявність латинізмів [30, с. 43 – 51].

Більше того, в середині англомовної юридичної термінології можна виділити загальноанглійську термінологію, а також терміни, що мають національно-правову специфіку. Крім того, необхідно пам'ятати про відмінності в складі, змісті та вживанні юридичних термінів у британському та американському варіантах англійської мови.

Юридична термінологія безпосередньо обумовлена тією чи іншою правовою системою, яка використовується даною термінологією, і відображає її основні правові норми, у зв'язку з тим, що юридичні норми можуть існувати лише в конкретних мовних формах [27, с. 313 – 316].

Термінологічні труднощі стають одним з основних типів труднощів в юридичному перекладі. Необхідно зазначити, що більшість із них пов'язані проблемою передачі суті поняттями права, що ними позначаються, які відсутні у правовій системі, які відсутні в правовій системі мови перекладу.

При цьому може не сходиться правовий зміст навіть тих термінів, які вважаються аналогами. Відсутність збігів між поняттями та навіть між прийнятими правовими категоріями у двох мовах представляється однією із найбільших труднощів для юриста, який бажає провести порівняння різних правових систем [41, с. 94 – 99].

Однією із вимог, які встановлені до терміну, являються однозначність та незалежність від контексту. Однак юридичні терміни, як

уже було зазначено, характеризуються багатозначністю, а також контекстуальною обумовленістю. Даний фактор значно ускладнює процес перекладу [7, с. 46 – 61].

У тому випадку, коли присутні декілька еквівалентів перекладу, то важливо обирати найбільш адекватний у конкретному випадку варіант перекладу, що не завжди є простою задачею через відсутність відповідника в термінології.

Присутність декількох варіантів термінів, а також їх перекладу визначається приналежністю цих одиниць до різних правових систем і, відповідно, різним правовим системам термінів [20, с. 118 – 127].

Яскравим прикладом варіантності термінів в англійській та українській правових системах є переклад терміну «юрист». “Longman Dictionary of Contemporary English” дає наступне пояснення даного терміну:

“Lawyer - someone whose job is to advise people about laws, write formal agreements, or represent people in court.”

THESAURUS

1. *lawyer - someone whose job is to advise people about laws, write formal agreements, or represent people in court. “His lawyer told him to plead guilty.” [7, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/lawyer>]*

2. *attorney (American English a lawyer); Attorney sounds more formal than lawyer “ ‘The United States sees intellectual property rights as sacred, ’ said Thomas Klitgaard, an attorney specializing in international law.”; “Acting on the advice of his attorney, he remained silent throughout the questioning.” [7, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/attorney>].*

3. *solicitor - a type of lawyer in Britain who gives legal advice, prepares the documents when property is bought or sold, and defends people, especially in the lower courts of law “She works as a commercial property solicitor at Nabarro Nathanson in London.”; “He went to*

the family solicitor to make a will.” [7, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/solicitor>].

4. *barrister - a lawyer in Britain who can argue cases in the higher law courts. “McWalter's barrister, Hugh Vass, stressed his client’s previous good character.” [7, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/barrister>].*

5. *advocate (formal) - a formal word for a lawyer in American English, or a barrister in Scotland. “The committee can put questions to the defendant or his advocate.” [7, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/advocate>].*

6. *brief (British English informal) - the lawyer who represents someone in a court case. “His brief asked for a fine rather than a prison sentence.” [7, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/brief>].*

7. *counsel [uncountable] the lawyer or group of lawyers who are representing someone in court. “counsel for the defence/prosecution” [7, <https://www.ldoceonline.com/dictionary/counsel>].*

Отже, різниця між варіантами запропонованого терміну заключається не скільки в його приналежності до конкретної правової системи (зокрема, до системи англійського, американського чи шотландського права), але і в функціях, які виконує юрист. Так наприклад, терміни *advocate, barrister, counselor* мають значення юриста, основним обов’язком якого є представлення прав обвинувачуваного чи позивачів у суді [52, с. 143 – 152].

Найбільш детальна класифікація труднощів, які пов’язані з перекладом юридичних термінів представлена в роботі Д. Као. Авторка виділяє чотири типи труднощів, які виникають при перекладі термінології:

1) проблема наявності понять права та проблема пошуку чи відсутності еквівалентів;

2) наявність термінів, пов’язаних з конкретним законодавством та правовою системою;

3) мова права, як мова що використовується для спеціальних цілей;

4) присутність термінологічних труднощів, які пояснюються нечіткістю значень ряду термінів [53, 192 – 195].

При розгляді першої групи труднощів необхідно взяти до уваги, що будь-яке з понять права складається з трьох рівнів: лінгвістичного, референціального та концептуального. Рішення про переклад слід приймати з врахуванням всіх трьох аспектів, тобто треба зрозуміти, чи являються вони аналогами на всіх трьох рівнях.

Існує декілька перекладацьких шляхів: 1) на лінгвістичному та концептуальному рівнях в мові перекладу еквівалентів поняттю немає, тобто немає ні еквівалентних термінів в мові перекладу, ні схожих понять в правовій системі даної мови; 2) у мові терміну є підходящий еквівалент, але з точки зору права, тобто на концептуальному рівні, вони можуть бути еквівалентами лише частково, або еквівалентів немає зовсім. Саме до таких понять відносяться хибні друзі перекладача [19, с. 31 – 36].

До другої групи труднощів можна віднести 1) терміни, що означають назви професій (наприклад, англ. *lawyer, attorney, advocate, solicitor, e.g.*); 2) терміни, що називають реалії судової системи; 3) терміни, що відносяться до окремих галузей права та правовим інститутам [4, с. 41 – 45].

Третя група труднощів представляє собою лексику, котра має як загальноживане значення, так і спеціальне. У такому випадку перекладачу необхідно правильно визначити в якому значенні використана та чи інша лексична одиниця. Наприклад, англ. *offer, remedy, assignment* – ці слова є загальноживаними в англійській мові, хоча також відносяться до термінів контрактного права [54, с. 196 – 200].

Четверта група труднощів представлена термінологічними труднощами, які обумовлені неоднозначністю та невизначеністю значень ряду термінів.

У цілому, стратегія перекладу юридичних термінів може бути такою:

- 1) спершу визначити значення вихідного терміну в мові оригіналу;
- 2) після порівняння двох систем, слід підібрати в мові перекладу аналогічний термін;
- 3) якщо відповідного еквівалента не існує, то слід використати вихідний термін в транскрипції чи шляхом транслітерації, шляхом перефразування, або створення неологізму, якщо необхідно, з поясненням, чи прийти до калькування [25, с. 89 – 96].

Вітчизняні лінгвісти вивчивши та проаналізувавши англomовні терміни міжнародного контрактного права, наводять такі способи перекладу термінів з урахуванням можливості підбору еквівалента а мові перекладу:

- 1) правовий аналіз, кваліфікація поняття та підбір аналога в україномовній правовій системі;
- 2) описовий переклад термінів;
- 3) матеріальне запозичення терміну з іноземної мови за допомогою транслітерації та транскрибування, яке супроводжується поясненням;
- 4) семантичне калькування іноземного терміну чи термінологічного словосполучення;
- 5) переклад по слову у термінах-словосполученнях;
- 6) переклад за допомоги описового звороту [34, с. 46 – 59].

2.3 Особливості англomовної юридичної термінології в художньому дискурсі

Юридична термінологія міцно ввійшла у художній дискурс, а особливо в детективний жанр. Від точного перекладу юридичного документу, так само як і адекватної інтерпретації правової термінології, в художньому тексті, залежать результат юридичної роботи – у першому випадку, та стилістика художньої мови – у другому [28, с. 75 – 89].

Розвиток юридичної термінології та англійського права, в цілому, зумовлені історико-культурними та соціальними особливостями розвитку країн англійської корони [20, с. 119].

Головні проблеми передачі юридичної лексики в перекладі на іншу мову – це культурні відмінності правових систем, які обумовлюють наявність конкретних понять-термінів в системі мови-джерела і відсутність їх в системі мови-цілі, що призводить до відсутності еквівалентів навіть серед термінів. Специфічність юридичного дискурсу являється головною перешкодою при юридичному перекладі. Найбільш серйозною ж перешкодою при перекладі юридичної лексики являється недолік «загальних знань» даної сфери, в порівнянні, наприклад, з загальними законами математики чи фізики. Зважаючи на це, передача юридичної лексики в перекладі являється проблемою. В цій області порівняно мало еквівалентів – взаємно-однозначних відповідників, не дивлячись на те, що в багатьох мовах лінгвістичні терміни мають однакове коріння, яке виходить з латини. У більшості випадків перекладач має місце з варіантними відповідниками, аналогами, і йому доводиться враховувати тонкощі значень терміну в мові-джерелі і мові-цілі. Найважчий випадок – терміни, що схожі за своєю формою, але ті, що мають абсолютно різне значення, тобто фальшиві друзі перекладача. При перекладі юридичних термінів важко передати зміст, орієнтуватися на текст в цілому, а не на окремі слова. Хоча даний підхід орієнтований на спеціальні юридичні тексти, у той час як в художніх текстах роль і функції юридичної лексики, у тому числі термінів, зовсім різні [37, с. 77 – 79].

На відміну від правового документу, юридична лексика не має юридичної сили в художньому тексті і не регулює правові відношення. У художньому тексті юридична лексика зберігає свою національну специфічність, але при цьому наділяється і другими функціями [48, с. 112 – 114].

Завдяки тому, що останні десятиліття юридична лексика все більше входить в загальнонародну мову, терміни та інші одиниці спеціальної лексики усе частіше входять в художній текст. Дослідження функцій даної лексики в спеціальній області знань вже давно викликало інтерес у філологів. При цьому, ретельне дослідження функціонування спеціальної лексики в художньому тексті було почате порівняно недавно [55, с. 77 – 79].

В художньому дискурсі спеціальна лексика зустрічається як у мові героїв, так і в авторській. Процес впровадження наукової лексики в художній текст являється природним, так як для художнього тексту характерно поєднувати в собі різні мовні засоби. Стосовно терміну, не дивлячись на його приналежність до конкретно терміносистеми, він залежить від функціонального стилю, в якому він використовується. Головною особливістю терміну в науковому тексті являється його використання не в строго нетермінологічному значенні. Іншими словами, в художньому тексті термін утворює особливий колорит, образ та характеристику персонажів. Мова науки однозначна та нейтральна, ц той час як мова художньої літератури яскрава та образна. На відміну від наукового опису, термін в художньому тексті відрізняється експресивністю та емоційністю. Тим самим, термінологія в художньому тексті являється ще одним образним засобом мови [62, р. 13].

Термін в художньому тексті виконує одразу дві функції: номінативну та художню, через що в тексті є високий рівень використання термінологічних синонімів. Їх використання мотивоване художньо-образною функцією термінів у художньому тексті. Схоже використання терміну в художньому дискурсі утворює емоційність та разом з тим, відображає конкретні якості та властивості якого-небудь об'єкту, передає конкретне відношення автора до подій. Таким чином, терміни у спеціальному тексті являються основними елементами конкретної області знань чи діяльності, і здійснює лише номінативну функцію. У художньому

тексті терміни виконують одразу дві функції: номінативну та художньо-образну. Ціллю художньо-образної функції являється возз'єднання виробничого колориту трудової діяльності персонажів та характеристика їх речової діяльності. З огляду на другу функцію, термін втрачає свої особливості, які характерні спеціальній лексиці та наділяються усіма особливостями, що характерні загальноповсякденній лексиці, такій як стилістичне забарвлення, експресивність, емоційність, можливість охарактеризувати персонажів чи місце [58, с. 64 – 68].

Зміна семантичної структури термінів в художньому тексті призводить до набуття нових значень та використанню в переносному значенні. Спеціальна лексика деспеціалізується, потрапляючи в неспеціальний текст, та ступінь цієї деспеціалізації залежить від функціонального стилю тексту. Більше того, термінологічна лексика виконує оцінку різноманітних елементів прагматичної ситуації, тобто описує взаємовідносини членів комунікації, виражає відношення героїв до ситуації та один до одного [16, с. 51 – 52].

Спеціальна лексика може бути повністю зрозуміла лише спеціалістам конкретної діяльності чи науки. Але, тим не менш, художній текст створений не для спеціалістів. Як тільки спеціальна лексика входить в загальнолітературну мову, вона втрачає специфіку та втрачає особливий науковий колорит. Наприклад, ситуацію в суді, яка описується в художньому дискурсі, буд відрізнятися від судового протоколу чи репортажу з судової зали, так як воно розкриває не юридичну, а духовно-моральну психологічну сутність того, що відбувається [25, с. 54 – 60].

В художньому тексті, на відміну від інших видів тексту, присутні всі риси інформації: когнітивна, оперативна, емоційна та естетична, що відрізняє художній переклад від перекладу інших типів тексту. Крім того, художній текст має широку читацьку аудиторію, оскільки він націлений на абсолютно будь-якого читача. Реципієнт отримує інформацію від

індивідуальної особистості (автора), через це при перекладі важливо відобразити образний стиль автора. У той час індивідуальність читача багато в чому впливає на його сприймання тексту, через це читач може зрозуміти художній текст по різному [39, с. 12 – 19].

Виходячи з особливостей художнього тексту, юридичну лексику в художньому перекладі неможна перекладати так, як це треба робити в офіційних документах. Крім того, художній текст може незначно відхилятися від мовної норми, через що юридична лексика може використовуватися не так, як вона зазвичай використовується в офіційних документах. Через це в деяких випадках найважливішим залишається збереження стилістичного забарвлення спеціальної лексичної одиниці. Судячи з цього, перекладачу необхідно фокусуватися не лише на змісті, але й на формі висловлювання [68, с. 37].

Художній переклад також включає лінгвістичний, культурний та прагматичний аспекти, останньому з яких не приділяється багато часу. Прагматичний аспект включає в себе питання, які стосуються суб'єкта мови, мовця, їх взаємодію в процесі комунікації. Прагматику необхідно враховувати при перекладі, так як вона пов'язана з культурою. Прагматика заключається в орієнтації на отримувача, через що необхідно зробити текст зрозумілим та доступним для іноземного читача. Цілком можливо, що при перекладі юридичної лексики, перекладачу необхідно буде спростити її чи обрати більш відомий для реципієнта відповідник [59, с. 40].

Вчені підкреслюють, що при перекладі спеціальної лексики, яка в художньому дискурсі окрім комунікативної функції виконує ще й художньо-образотворчу, не потрібно давати спеціальні пояснення чи максимально розкривати значення юридичної лексики, щоб не порушити сприйняття художнього тексту.

Юридична термінологія в повному обсязі представлена в юридичних текстах, які відносяться до офіційно-ділових текстів. Основними рисами

даного типу текстів являються стисле викладення матеріалу, точність викладення інформації, нейтральність. Хоча юридичний текст має свої специфічні характерні особливості:

1) багатозначність юридичної лексики, в тому числі і юридичної термінології;

2) особливі фразеологічні сполучення та ідіоматичні вирази, які рідко використовуються і загальнолітературній мові;

3) наявність стилістичних відхилень від загальнолітературних норм, іноді досить значних; до таких відносяться:

а) широке використання в англійській мові еліптичних конструкцій (скорочених, без артиклів), особливо в періодично складових типових документах (зведення, повідомленнях, рішеннях, заключеннях);

б) строго регламентоване вживання дієслівних форм і зворотів мови із спеціальної термінології в конкретних юридичних документах.

4. використання латинських слів та виразів;

5. використання скорочень, більшість яких представлена лише в текстах юридичної тематики [45, с. 118 – 230].

Термінологія в художньому тексті виконує функцію відмінну від тієї, яку виконує в не художньому тексті – правовому акті чи офіційному документі. Основною функцією будь-якої термінології являється обслуговування сфери професійної комунікації, але в художньому творі терміни призначені впливати на емоційний стан. Автор використовує терміни для опису характерів персонажів, обстановки місця дії, для утворення та розгортання сюжету. Зазвичай терміни виступають як фон, на якому відбуваються події історії [35, 42 – 44].

Художній текст – це окремий у вищому ступені індивідуальний твір художньої мови, що написаний на даній мові, а також цільна одиниця в системі подібних текстів [21, с. 56 – 69]. Розподіляють художні тексти на три основні типи, яке відбувається в залежності від ступеня дотримання в

ньому елементів норми та функціонально – стильових диференціальних особливостей наукового тексту.

Перший тип – це художній текст, який намагається зберегти системність та диференціальні признаки наукового тексту. До такого типу належать наукові та науково-фантастичні тексти. Такому типу властиві наступні особливості: однозначність, об'єктивність та логічність.

Другий тип – це текст, де спеціально-наукова тематика має відношення до змісту, ідеї, але не створює якою-небудь мірою значущою системності, не потребує елементів норми наукового тексту. В текстах даного типу можна побачити втрачання зв'язку терміну з його змістом, тобто термін може набувати іншого значення.

Третій тип – це текст, позбавлений яких-небудь подібностей термінополя наукового тексту. Термінологія використовується не для інтелектуальної комунікації, а для виконання прагматичних задач конкретного тексту [34, с. 51 – 63].

Використання термінологічної лексики можливе у будь-якому жанрі та напрямку художнього дискурсу. Але варто пам'ятати, що терміни функціонують в різних жанрах по-різному. Коли термін використовується у невласивому контексті, він набуває ознаки функціонального стилю даного тексту. Це пояснюється тим, що автор прагне вказати не на спеціальну сферу науки, він відображає якості та вчинки персонажів в конкретних ситуаціях [27, с. 315].

Юридична лексика являється важливою складовою англійської мови в цілому. Вона використовується і в художньому дискурсі, і в газетно-публіцистичному стилі, і звичайно в юридичних текстах і документах. Активне вживання юридичних термінів в художніх текстах – це відмінна риса даної термінології [12, с. 75 – 81].

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

3.1 Особливості та проблематика безеквівалентних юридичних термінів

Переклад – це складний вид діяльності людини, який охоплює її різні сторони, у зв'язку з цим переклад безпосередньо пов'язаний з багатьма дисциплінами, такими як: лінгвістика, семіотика, герменевтика, психолінгвістика, нейролінгвістика, психологія, культурологія, література, теорія комунікації, теорія інформації та інші, що тягне за собою проблему визначення природи перекладу [32, 95 – 98].

Дослідники виділяють декілька типів визначення даного поняття і перекладацькій науці: по-перше, це визначення, що відображають характеристики перекладу-інваріанта (ідеального перекладу); по-друге, визначення, що заснований на об'єктивних всебічних особливостях процесу та результату перекладу (наприклад, словникові визначення); по-третє, визначення, що відображають деякі вимоги до норм перекладу в даний конкретний момент часу, в певній культурі [41, с. 54 – 67].

Переклад в узькому значенні – це дії перекладача у відношенні формування тексту перекладу. Сам процес перекладу складається, як мінімум, з двох етапів: розуміння перекладачем змісту, сенсу оригіналу, а потім вибору потрібного варіанта перекладу. Зрештою здійснюється перехід від тексту оригіналу до тексту перекладу [16, с. 52].

Одним із існуючих моментів при вивченні перекладу є розуміння, що спілкування є взаємодією, де учасники комунікації постають як представники певної культури. Які б різні вимоги не були, що пред'являють перекладачу до тих чи інших видам матеріалу, що перекладається, не

залежно від ступеня обдарованості і творчої ініціативи, об'єму та характеру інформації, що необхідна у певній ситуації, для всіх видів даної діяльності, типові два основних твердження, такі як: 1) ціль перекладу – як можна ближче познайомити читача (або слухача), який не знає іноземну мову, з даним текстом (або змісту усної мови); 2) перекласти – значить виразити вірно із використання повних засобів однієї мови те, що вже виражене раніше засобами іншої мови [38, с. 241 – 255].

Розуміння перекладу в якості невід'ємної частини міжкультурної комунікації є результатом розпізнавання мови як компонента культури, як єдиної соціально-культурної освіти, а самої культури як більшої кількості матеріальних та духовних досягнень суспільства, що має в собі всю багатогранність соціальних, історичних та психологічних особливостей етносу, його традиції, погляди, цінності, поведінка, побут, умови життя – тобто всі аспекти його буття та розуміння, включаючи і мову. При даному розгляді мова тлумачиться як єдина соціально-культурна освіта, що відображає виключність етносу як носія певної культури, що виділяє та розрізняє його серед культур. У процесі перекладу не просто замінюється одна мова на іншу, а стикаються різні культури, суперечні особистості, несхожі склади мислення, багатообразні традиції і установки [38, с. 221 – 230].

Таким чином, теорія перекладу все ще не в змозі дати чіткого визначення поняття перекладу і намагається конкретизувати предмет свого дослідження, розглядаючи багатообразні його сторони і зустрічаючись з різними перешкодами при спробах сформулювати його в єдиній формі.

Необхідно зазначити, що юридичний переклад представляє відмінні від традиційних вимог до перекладача: просто володіти знаннями в галузі юридичної термінології замало, необхідно також вивчати закони і постанови, культуру, звичаї та традиції, типові юристам [15, с. 155 -159].

Юридичні тексти можна віднести до офіційно-ділового стилю. Більшість юридичних документів використовують стандартний порядок викладу інформації (наприклад, свідоцтва про реєстрацію компаній, договори, постанови, виписки з єдиного державного реєстру нерухомості та інше) [31, с. 36 – 45].

Більше того, юридичні тексти можна віднести до офіційно-документального стилю, у зв'язку з тим, що вони регулюють правові відношення людини. Офіційно-діловий стиль передбачає використання у великій кількості кліше та термінів. Терміни, у свою чергу, можуть бути як загальновідомі, так і спеціальні, відомі лише спеціалісту в конкретній галузі. Ключовою вимогою до текстів такого роду є однозначність; також самі терміни можуть з'являтися з речення в речення, з абзацу в абзац, забезпечуючи ясність та чіткість інтерпретації юридичного документу. Особливою відмінною рисою юридичного тексту є використання архаїчних форм та надання переваги латинським словам [49, с. 92 – 120].

Найбільшу зацікавленість перекладачі юридичних документів виявляють до перекладу безеквівалентної лексики, а також проблема еквівалентності. На жаль, звертаючись до словників не завжди є можливість знайти аналог або універсальну заміну слову перекладу. Для адекватного перекладу необхідно визначити одиницю перекладу, в якості якої може виступати не лише слово, а також і будь-яка мовна одиниця. Необхідно зазначити, що одиницю перекладу можна визначити лише в конкретному контексті, тобто в конкретній мовній ситуації, де слово входить в системні відношення з іншими словами у реченні. Гранню, що може визначати одиницю перекладу, можна вважати початок формування перекладачем наступної частини тексту після сприйняття наступної частини вихідного повідомлення [6, с. 199 -205].

Під час перекладу відношення еквівалентності складаються між відповідним рівнями текстів оригіналу та перекладу. Тож, одиниці

оригіналу та перекладу можуть бути еквівалентні одна одній на всіх рівнях або лише на деяких з них. Верхньою гранню є еквівалентність на найнижчому рівні, тобто на рівні простих знаків, а нижчою – еквівалентність на рівні цілі комунікації [13, с. 67 – 79].

Зокрема реалії і утворюють головну складність для перекладача, так як для перекладу подібних лексичних одиниць важливо вивчати матеріал по темі, отримати фонові знання про культуру та традиції іноземної країни. Одним з найбільш наочних прикладів стає переклад текстів, де розглядається судова система Великої Британії. Система судів острівної держави значно відрізняється від тієї, що була прийнята в Україні та взагалі в Європі [31, с. 94 – 106].

Крім реалій перекладачу неодноразово доводиться мати справу з так названими асоціативним лакунами. Дані мовні одиниці характеризуються відсутністю в перекладі допоміжних асоціацій, з якими співвідноситься таке вихідне слово в свідомості носія мови, чи невідповідність таких асоціацій у випадку збігання референціального значення слова.

Серед лексико-граматичних трансформацій найбільш цікавими для юридичного перекладу є: опущення, компенсація, додавання, анатомічний переклад, а також смисловий розвиток. Під час перекладу юридичних документів неодноразово доводиться звертатися до таких прийомів як опущення та компенсація [49, с. 115 – 134].

Опущення являється трансформацією, яка, в свою чергу, має на увазі упушення із тексту перекладу надлишкової інформації, яка не несе в собі важливого смислового навантаження. Опущення зазвичай використовують, коли в тексті оригіналу використовуються синоніми, які були б стилістично необґрунтовані в тексті на мові перекладу. Прикладом опущення при перекладі можуть бути такі вирази: *англ. entirely and completely remove* – *укр. повністю усунути*. Доречним прикладом опущення буде слугувати вираз *англ. children were removed from jurisdiction by their father* – *укр. діти*

були відібрані батьком, так як тут було опущено термін *англ. jurisdiction* – *укр. юрисдикція*. Також можна розглянути приклад у якому опускається цілий вираз, наприклад: *англ. Her son was arrested for drunk driving and placed in the driving under influence (DUI) holding tank pending the investigation.* – *укр. Її син був затриманий за водіння у нетверезому стані та поміщений у камеру попереднього затримання (КПЗ) (для водіїв в нетверезому стані), де частина для водіїв у нетверезому стані опущена зовсім [10, с. 162].*

Компенсація – заміна одного еквівалента слову в оригінальному тексті другим чи одночасно додавання в тексті перекладу другого слова, наприклад, при перекладі деяких термінів відбувається втрата елементів значення, але такі втрати компенсуються другими засобами мови перекладу. Для прикладу розглянемо наступні вирази: *англ. to file for divorce* – *укр. подати на розлучення*, *англ. to file for bankruptcy* – *укр. оголосити про банкрутство*, *англ. the lawsuit we filed last year* – *укр. процес, що ми вели минулого року*. Використання даної трансформації у реченні можна побачити у наступному прикладі, де слово *англ. fraud*, що в перекладі звучить як *укр. обман, шахрайство*, перекладається з використанням компенсації, таким чином перекладач хоче передати мовну характеристику персонажу, а саме: *англ. He decided to fraud his wife in the divorce*, *укр. – Він вирішив «надути» свою дружину при розлученні [29, с. 94].*

Ще один прийом, який зазвичай використовують при перекладі текстів в області юриспруденції – додавання, тобто включення а переклад пояснень та вставок, які допомагають зрозуміти повністю вихідний текст, таким чином перекладач може уточнювати сенс реалій, термінів, скорочень, іншомовних вкраплень, які оформлюються в тексті перекладу зносками чи в дужках. Прикладом цього може слугувати термін *англ. harassment* – *укр. 1) домагання, знущання та 2) образа, що стоїть за ворожою фізичною чи словесною поведінкою*. Таким чином аби перекладач здійснив правильний

переклад, треба додати уточнюючу інформацію, наприклад: *англ. he told us about sex discrimination to her, about harassment* – *укр. він розповів нам про сексуальну дискримінацію до неї, про сексуальне домагання*. Також метод додавання можна побачити при перекладі наступного речення: *англ. the court decided to entirely and completely remove the lawyer from the investigation* – *укр. суд ухвалив рішення повністю усунути адвоката від слідства* [18, с. 62 – 74].

Антонімічний переклад будується за рахунок заміни будь-якого поняття в іноземній мові протилежним поняттям в мові перекладу трансформацією всього висловлювання. Як приклад можна розглянути речення: *англ. at the crime scene was found evidence of minor importance* – *укр. на місці злочину було знайдено не дуже важливі докази*. Також дуже поширено використовується синонімічний переклад. Так, цікавим прикладом буде служити слово *англ. contempt* – *укр. презирство, неповажне ставлення*. Потрапляючи в правовий дискурс, слово стає спеціалізованим та означає «зневага досуду», «образа суду». Так, наприклад, фраза *англ. I will find you in contempt* буде означати *укр. Я звинувачую тебе в зневазі до суду*. Також прикладом, що підтверджує даний вид перекладу є термін *англ. prosecution*, що має два значення, а саме: 1) *укр. процес судового слідства*, 2) *укр. сторона звинувачення в кримінальному процесі*, тобто прокурор. Таким чином, фраза *англ. this prosecution is under juries pressure* буде перекладена *укр. цей прокурор знаходиться під тиском присяжних*. А в іншому виразі *англ. this special case is a prosecution now* буде перекладена *укр. ця особлива справа зараз у процесі судового слідства*. Термін *англ. custody* – *укр. 1) контроль, що здійснюється владою по відношенню до когось, 2) опіка*, у виразі *англ. to take into custody* буде перекладений двома шляхами, а саме: *укр. 1) взяти під стражу та 2) взяти під опіку в залежності від потрібного синонімічного відповідника* [30, с. 68 – 69].

Смисловий розвиток – такий вид лексико-граматичної трансформації, за якої одне поняття замінюється іншим на основі їх суміжності чи логічної близькості. Наряду з цим головна ідея повинна залишатися незмінною. Таким прикладом може служити слова *англ. summons* та *subpoena*, що мають значення *укр. повістка в суд для свідчення*. Але в залежності від контексту саме *англ. summons* буде мати значення як загальної повістки, не лише в суд, а *англ. subpoena* буде виступати судовим приказом виключно в суд для надання свідчень. Або ж термін *англ. burglary* – *укр. грабіж, розбій*, також треба вживати відповідно до смислового розвитку контексту. Є деякі відмінності між грабуванням та розбоєм, тому у виразі *англ. her house was burgled last evening* перекладач використає саме слово грабіж, тобто *укр. Її будинок був пограбований минулого вечора* [6, 199- 205].

3.2 Основні прийоми передачі термінів при перекладі у художньому дискурсі

Під час перекладу реалії необхідно, в першу чергу, зрозуміти, яку роль дана реалія грає в тексті. Від цього залежить яким чином перекладач буде старатися повідомити її значення читачу. «Свої» реалії дуже часто не потребують яких-небудь пояснень. Зазвичай роз'яснюються «чужі» побутові реалії, так як вони малознайомі або зовсім не знайомі читачу. Відповідно від перекладу слова вимагають такої подачі, яка надала б можливість уловити, без труднощів, явлення, що описується, відчув те саме ні на що не схоже «відчуття чужого», місцевого чи національного колориту, заради якого і наведені ці «чужі» елементи [43, с. 135 – 141].

Однак виникають дві головні проблеми при перекладі реалій:

1) відсутність у мові перекладу еквіваленту через відсутність у носіїв мови з якої здійснюється переклад самого об'єкту, який означає реалія

2) необхідність, поруч з предметним значенням реалії, відтворити колорит (конотацію) – її національний та історичний відтінок [61, с. 38 – 40].

Тим не менш, деякі реалії мають в мові перекладу одиничні відповідники, як зазначав Комісаров, «*що одиничний відповідник значить, що у більшості випадків дана одиниця висхідної мови перекладається однією і тією ж одиницею мови перекладу. Переклад таких реалій майже не викликає труднощів*» [7, с. 48 – 49].

Найбільш частими методами перекладу реалій є:

1) Транслітерація – засобами перекладацької мови передається графічна форма слова іноземної мови, а при транскрибуванні – її звукова форма. До цих способів звертаються при перекладі іноземних особистих імен, географічних назв, назв різного роду компаній, періодичних видань і так далі. На даний момент такі прийоми, як транслітерація і транскрипція при перекладі використовуються достатньо часто, не дивлячись на це, слід зазначити, що передача звукового чи буквеного вигляду лексичної одиниці іноземної мови не показує наочно її значення, і такого роду слова читачу без відповідних пояснень можуть бути не зрозумілими [63, с. 57].

Під даний вид підлягає різноманітна юридична лексика із процесуального права, а також назви судів: *англ. the Family Proceedings Court* – *укр. Суд у сімейних справах*, *англ. the High Court* – *укр. Вищий Суд*, *англ. the Court of Appeal* – *укр. Апеляційний суд*, а також із сімейного: *англ. inheritance* – *укр. спадщина*, *англ. residence of children* – *укр. місцеперебування дітей*. Як приклад використання транслітерації при перекладі також можна використати речення: *англ. In order to remember the main points of the law, he opened his notebook and read aloud quotations from Section 10 of the Family Reform Act of 2010.* – *укр. Щоб запам'ятати основні положення закону, він відкрив свій блокнот і прочитав вголос цитати з розділу 10 Закону про реформу сім'ї 2010 року*. Також для того, щоб

продемонструвати даний метод транслітерації можна розглянути приклад перекладу таких виразів *англ. Supreme Court of the United Kingdom – укр. Верховний суд Сполученого Королівства, англ. The Federal Court System – укр. Федеральна судова система, англ. The Federal Circuit Court of Appeals – укр. Федеральний окружний апеляційний суд, англ. The United States District Judge – укр. Окружний суддя Сполучених Штатів*. Для зображення перекладу із застосуванням методу транскрибування можна навести приклад: *англ. My words are true! I am not lying. Does my truth have the weight against their lying affidavit? – укр. Мої слова правдиві. Я не брешу! Чи моя правда має вагу перед їхніми неправдивими афідавітів?* У даному випадку звичайно можна замінити слово *укр. афідавіти* на більш зрозуміле та адаптоване під читача, але для збереження колориту контексту, застосування транслітерації вважається доречним [44, с. 16].

2) Калькування – відтворення іноземних реалій через заміну її складових частин – морфем чи слів – прямими лексичними відповідниками в мові перекладу. Цей спосіб має аналогічний недолік транскрипції та транслітерації. Прикладом калькування може бути вживання виразів, які частково дослівно перекладаються і можуть носити переносне значення, наприклад: *англ. grey market – укр. «сірий ринок», англ. exclusive rights – укр. «ексклюзивне право», англ. white collars – укр. «білі комірці»*. Нерідко можна зустріти одночасне вживання транскрипції та калькування, наприклад: *англ. petrodollar – укр. нафтодолар*. Щоб зобразити даний метод перекладу можна звернути увагу на речення *англ. His body was blooded and all his bones were broken, so it's GBH. And the solicitor in the court was standing about sentence at level 2 of GBH for the criminal. – укр. Його тіло було в крові, а всі кістки були зламані, тому це тяжкі тілесні пошкодження. І адвокат у суді відстоював вирок 2 рівня тяжких тілесних ушкоджень для злочинця*. Прикладами, які гарно відображають використання методу калькування, послуговували терміни, які пов'язані з порушенням кримінальних справ та

судового процесу, які позначають деякі види правопорушень, а також загальноправові терміни: 1) *англ. He suited for his neighbors and now he is seeking damages for the nearest time.* – *укр. Він подав до суду на своїх сусідів і зараз вимагає відшкодування збитків.*, 2) *англ. She is the real liar! It is not a surprise that she was sued for defamation.* – *укр. Вона справжня брехуха! Це не дивно, що вона була засуджена за наклеп.*, 3) *англ. Civil suits have always been discussed in this court, so the hearing was scheduled here.* – *укр. Громадянські позови завжди обговорювалися саме в цьому суді, тому слухання було призначено саме тут* [35, с. 43].

3) Описовий переклад складається в розкритті значення іномовної лексичної одиниці за допомогою розгорнутих словосполучень, що розкривають суттєві ознаки позначуваного даною одиницею поняття. Тим не менш, даний спосіб вважається дуже громіздким та нелаконічним. В якості прикладу можна привести речення у якому було доцільно вжито описовий переклад, *англ. On the previous Wednesday, I had successfully passed the bar, so that is why I am free to work with your case.* – *укр. Минулої середи я успішно здав екзамен в колегії адвокатів, тому я вільний для роботи з вашою справою.* Даний термін існує в англomовній системі права і відсутній в україномовній правничій системі, тому перекладач використовує опис даного терміну для того, щоб він був зрозумілим для читача. У наступному реченні також було використано описовий переклад за для його більш зрозумілого сприйняття читачем, наприклад: *англ. The court has scheduled an evidentiary hearing for December 16.* – *укр. Суд призначив провести слухання щодо допустимості доказів на 16 грудня.* Описовий переклад використано, так як у даному реченні використовується термін, який немає відповідника в українській правовій системі. Значення цього терміну полягає в такому типі слухань, під час якого вирішується питання з наявності достатньої кількості для судового процесу. Також прикладом використання описового перекладу стане наступне речення, *англ. The*

hearsays is considered inadmissible, therefore, cannot be included in the investigation of the case. – укр. Показання з чужих слів вважаються неприпустимими, тому не можуть бути включені до справи. В українському законодавстві є вказівка на докази, які вважаються недопустимими, але немає відповідника, який закріплений в нормативно-правових актах, що і призводить до використання перекладачем описового методу. Або речення *англ. They were on the court hearing last November.* – укр. Вони були на судовому слуханні минулого листопада також слугує гарним прикладом, у якому використано описовий метод, який супроводжується лексичними вкрапленнями [8, с. 76 – 78].

4) Приблизний переклад включає підбір найближчого по значенню відповідника в мові перекладу для лексичної одиниці іноземної мови, що не має точних відповідників в мові перекладу. Використовуючи цей метод необхідно пам'ятати, що в деяких випадках він може представляти хибне уявлення про природу, сутність предмета перекладу чи явища. Прикладом приблизного перекладу може слугувати термін *англ. continuance*, який був доречно перекладений в ході перекладу, *англ. I want to filling for a continuance of case hearing till all the evidences be presented for me.* – укр. Я хочу подати позов про клопотання відкладення розгляду справи слухання справи до тих пір, поки усі докази не будуть мені представлені. В українській мові вираз «відкладення розгляду справи» найбільше підходить для перекладу даного англійського терміну. Або ж розглянути даний метод у наступному прикладі: *англ. All his documents were forgery, so the point that he was false imprisonment is illogical.* – укр. Усі його документи були підробленими, тому твердження, що він був незаконно позбавлений волі, є нелогічним. Термін *англ. false imprisonment* в україномовній практиці відповідає поняттю «незаконно позбавлений волі», цілісного терміну не існує. Також прикладом використання приблизного перекладу може слугувати наступне речення: *англ. That group of criminals was sentenced for*

the bank assault with a deadly weapon and hostage arrest. – укр. *Та група злочинців була засуджена за банківський напад з використанням зброї та затриманням заручників.* З точки зору україномовних реалій даному терміну частково відповідає поняття «*напад*» та «*загроза застосування насилля*». Також слід зазначити, що *напад* включає в себе протиправні дії по відношенню до потерпілих, та об'єктів, що охороняються законом. У той час, коли в іншому реченні переклад терміну *англ. assault* перекладається інакше, а саме: укр. *насилля*, наприклад, *англ. All assault offenses were recorded in this book.* – укр. *У цій книзі записів було записано всі насильницькі правопорушення* [53, с. 193 – 194].

5) Трансформаційний переклад – реорганізація синтаксичної структури речення, лексичні заміни з повною зміною висхідного слова, тобто так звані лексико-граматичні перекладацькі трансформації. Як приклад можна навести вираз *англ. Grand Jury*, який перекладається як укр. *Велике журі*. Таке поняття відсутнє в українській системі права, чим і обумовлена національна специфічність поняття і, як наслідок, складність перекладу. Насамперед, треба розібратися, яка відмінність між *англ. Grand Jury* та *Jury*. Термін *англ. Jury* складається з 12 присяжних та їх задача в тому, щоб винести вирок. А термін *англ. Grand Jury* консультує прокурора щодо звинувачень підсудного. І внаслідок цього *англ. Grand Jury* цілком відмінне від *англ. Jury*. Якщо ж *англ. Jury* перекладається як укр. *журі присяжних*, то *англ. Grand Jury* слід перекладати як укр. *Велике журі присяжних*, для більшого розуміння читачу. Або наприклад коли перекладачу слід використати лексичну заміну, або ж фактично-конкретизацію, щоб переклад був більш точним, наприклад: *англ. The attorney put her self-death history to the folder.* – укр. *Адвокат поклав її історію самогубства до папки.* Також в якості прикладу можна навести переклад даного речення, *англ. All files in that criminal case have really important and sensitive information, some of which he pickpocketed beforehand.*

– укр. *Усі файли тієї кримінальної справи, які він викрав з карману заздалегідь, мають справді важливу та конфіденційну інформацію.* Такому терміну як англ. *pickpocket* в українській системі права відповідає злочин, який передбачає викрадення чужого майна з одягу, тому перекладач приходиться до саме такого трансформаційного методу перекладу. Прикладом використання трансформаційної заміни у тексті, де використовується термін юридичного дискурсу може бути наступне речення, а саме: англ. *Her dying declaration was like an exception for court procedure.* – укр. *Її передсмертна заява була наче виключенням для судового засідання.* У прецедентному праві передсмертна заява може бути прийнята за конкретних умов в якості доказу вбивства. Для англійської системи права такий термін існує, для української – відсутній [18, с. 49 – 51].

Розробляючи прийоми передачі реалій, тобто, фактично займаючись «семантичною інженерією перекладу», багато авторів зводять їх, в основному, до двох: запозичення та опису.

Найбільш поширеними прикладами запозичення являються транслітерація та калькування. До способів опису зазвичай враховують створення на своїй мові смислового еквіваленту у вигляді складного слова чи словосполучення, а також розкриття значення через надходження аналога, введення неологізму, заміни реалії реалією, приблизного та контекстного перекладу [9, с. 12 – 15].

Кожен із способів перекладу реалій має як переваги, так і недоліки. Транскрипція і транслітерація найчастіше вживаються при передачі ономастичних реалій (особистих імен, назви установ, і так далі). Ці прийоми зберігають колорит оригіналу і мові перекладу. У той час, іноді є потреба в коментарях і поясненнях в мові перекладу в залежності від читацької аудиторії. Крім того, ці прийоми тягнуть за собою появу в тексті перекладу нових та малозрозумілих слів [14, с. 78 – 87].

Калькування активно використовується для передачі реалій на другу мову. Калька може асимілювати в мові перекладу, але це зазвичай довготривалий процес. Іноді калька надовго залишається екзотизмом, так як перенесена з іншої культури реалія залишається чужорідною для культури мови перекладу [5, с. 116 – 118].

Описовий переклад, з однієї сторони, виключає неправильне сприйняття і неповне розуміння, які характерні для транслітерації, транскрипції та калькування. З іншої сторони, при використанні цього прийому реалія перекладається докладним описом, а не аналогічною за структурою одиницею другої мови. Обираючи між описовим перекладом іноземної реалії або її транслітерацією, необхідно приймати до уваги важливість збереження конотацій і колориту мови оригіналу в мові перекладу [63, с. 14 – 19].

Узагальнюючи викладений матеріал, необхідно підкреслити, що читач, читаючи текст на не рідній мові сприймає чужу національну культуру через призму своєї власної і не завжди адекватно інтерпретує особливості різного ступеня нерозуміння смислової, емоційної або прагматичної сторони змісту тексту.

Переклад передбачає адекватну передачу змісту, який виражений засобами однієї мови засобами іншої мови, а також враховує фактор існування культурних розбіжностей. Якщо одні і ті ж поняття в різних мовах ідентичні, їх переклад не викликає труднощів. Але найчастіше структури поняття неоднакові, і розуміння сенсу слів і речень ускладнюється конотаціями, типовими лише для однієї мови. У такому випадку досягнення адекватності перекладу цілком і повністю залежить від компетентності перекладача [29, с. 50 – 53].

Дуже часто перекладач може виконати адекватний переклад реалій за умови, що він має достатньо фонових знань і має достатньо розвинену інтуїцію. Однак не дивлячись на наявність даних важливих якостей, можна

зіткнутися з проблемою, коли в мові перекладу відсутнє поняття, що є у висхідній мові [26, с. 112].

У той час, як недостатня обізнаність про найважливіші події в історії країни, її найбільші політичні та історичні постаті приводить до нерозуміння алюзій або порівнянь, що в кінцевому результаті зводиться до мовної некомпетенції. І тим не менш зустрічаються випадки, коли перекладачу не випадає можливість зберегти реалію та найти еквівалент в іншій культурі. У такому випадку перекладач потрапляє в складну ситуацію, так як, відмовившись від перекладу реалій, виникає така проблема як втрата художньої цінності перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. В наслідок чого є важливим намагатися підібрати еквівалент в мові перекладу [13, с. 134 – 136].

До теперішнього часу неможливо вирішити проблему перекладу реалій. Це пов'язано з низкою причин: і першу чергу з відсутністю одної думки серед перекладачів з приводу даного питання, а також з великою кількістю факторів та нюансів, що впливають на рішення. Відповідно можна виділити декілька основних факторів, що впливають на вибір прийому перекладу реалій: 1) перевага дотримуватися тексту оригіналу; 2) необхідність передачі колориту; 3) орієнтування на конкретну групу читачів або слухачів.

Слід відзначити той факт твердження про те, що реалії перекладаються. Перекласти – це означає знайти відповідність у цільовій мові, але як же це зробити, якщо в ентокультурі, матеріальній чи духовній, в історії носіїв цільової мови немає зіставного об'єкту, поняття чи явлення? Отже, у такому випадку має сенс твердити не про переклад в буквальному сенсі, а лише про семантико-стилістичній відповідності або про трансляційному перейменуванні реалій [36, с. 198 – 205].

Відомо, що між словами двох мов може бути відсутні повний відповідник. Одиниці мови, які не мають ні повних, ні часткових

відповідників у словнику іншої мови, складають список безеквівалентної лексики цієї мови. Усю безеквівалентну лексику можна розділити на: 1) імена (антропоніми, географічні назви, назви установ, періодичних видань та інше); 2) слова-реалії (означають предмети, поняття та ситуації, що відповідають в іноземній культурі). Ця група складається з слів, що значать усі можливі предмети буття, а також предмети матеріальної та духовної культури, характерної для даної культури [17, с. 61 – 69].

У філологічному дискурсі можна зустріти вживання терміну «діалектні реалії». Його розуміють неоднозначно, позначаючи ним слова, що називають предмети та явища вузької області або діалектні регіональні назви для предметів або загальнонародних понять [47, с. 24 – 26].

3.3 Переклад юридичної термінології в художніх творах

Основний принцип, який використовуються при перекладі термінів, являється єдиним і для спеціальних, і для художніх текстів. Тобто термін можна перекласти терміном у тому випадку, коли іноземний термін має повний відповідник в мові перекладу. У той час термін-еквівалент на мові перекладу повинен повністю відповідати іншомовному терміну з точки зору змісту та вживання, а також повинен перекладатися із дотриманням точності форми [63, с. 32 – 34].

При художньому перекладі передбачені відхилення від даного принципу в тому випадку, коли термін в тексті перекладу втратив своє термінологічне значення і більше пов'язаний і терміносистемою та не несе суттєвого семантичного навантаження [41, с. 29 – 34].

Учені серед основних відмінних особливостей юридичної термінології виділяють моносемантичність, суворість та чіткість значення, наявність однозначної інтерпретації дефініції в словниках та вичерпних пояснень в спеціалізованих довідниках. Усі ці особливості потрібно брати

до уваги, так як вони є основою формування стилістично ефекту, який створює сувору однозначна термінологія в творчому підході до художнього тексту. Для виявлення та аналізу тенденцій перекладу юридичних термінів було обрано роман Агати Крісті “*The Mysterious Affair at Styles*” та “*The Murder of Roger Ackroyd*” та їх переклади. Результати дослідження показали, що найчастішим способом перекладу є використання повного еквівалента терміну. Даний спосіб перекладу як найкраще підходить до передачі професійної атмосфери та непрямой характеристики персонажів [37, с. 78].

Однак, на мій погляд, найбільший інтерес в контексті художнього перекладу все ж таки займають ті випадки, коли терміни через якісь причини можуть бути перекладені за допомогою повного еквівалента: відсутність еквівалента в мові перекладу, різниця двох мов в методах побудови речення, невідповідність конотативних значень з наступною втратою стилістичного ефекту терміну при перекладі його повним еквівалентом. Наприклад, один і той самий термін *англ. inquest* в залежності від контексту був перекладений в двох досліджуваних творах за допомогою декількох різних термінів української мови: слідство, судове слідство, попереднє слухання, дізнання, попереднє розслідування, що являється доказом невідповідності об’єму значень термінів в двох та більше мовах та при необхідності застосування такої лексичної трансформації, як диференціація, наприклад:

1. *англ. About the inquest, I said. Where would you prefer it you be held? Here, or at the Three Boars? Mrs. Ackroyd stared at me with a dropped jaw. The inquest? she asked, the picture of consternation. But surely there won't have to be an inquest? (Agatha Christie, “The murder of Roger Ackroyd”). – укр. Як ви вважаєте за краще: щоб судовий розгляд проводився тут чи в «Трьох кабанах»? У міс Екрюйд навіть рот відкрився від*

неочікуваності: - Слідство? Але ж воно не знадобиться? (Агата Крісті, «Вбивство Роджера Екройда»).

2. англ. *Whatever we may think or suspect, it is better to say as little as possible for the present. The inquest isn't until Friday.* (Agatha Christie, "The Mysterious Affair at Styles"). – укр. *Що б ми не думали, не підозрювали, в цей час краще говорити якомога менше, доки не завершиться попереднє слухання. Воно відбудеться в п'ятницю.* (Агата Крісті, «Таємне слідство в Стайлз»).
3. англ. *In the interval before the inquest, Poirot was unfailing in his activity. Twice he was closeted with Mr. Wells. He also took long walks into the country.* (Agatha Christie, "The Mysterious Affair at Styles"). – укр. *Аж до того дня, на який було призначено дізнання, Пуаро невпинно діяв: двічі він про щось радився з містером Уелсом за закритими дверима і постійно довго прогулювався округом.* (Агата Крісті, «Таємне слідство в Стайлз»).
4. англ. *The first witnesses for the prosecution were mostly those who had been called at the inquest, the medical evidence being again taken first.* (Agatha Christie, "The Mysterious Affair at Styles"). – укр. *У числі перших свідків судового слідства в основному були ті, хто виступав на попередньому розслідуванні справи. Першим чином були заслухані показання мед працівників.* (Агата Крісті, «Таємне слідство в Стайлз»).

У випадку, коли повний еквівалент терміну в мові перекладу в поєднанні з контекстом не передають сенс, що заложив автор, виправдане використання прийому модуляції, тобто смислового розвитку. Наприклад, англійський термін англ. *false pretenses* в українській мові є еквівалентом до терміну *обман*. Хоча в наступному прикладі контекст твору вимагає

використання терміну *шантаж*, так як він точніше передає характер дій злочинця. Наприклад: *англ. Don't see what else we can do. We can't very well hold him for obtaining money on false pretenses. Can't prove a ruddy thing. (Agatha Christie, "The murder of Roger Ackroyd").* – *укр. Що ж нам залишається робити? Мине можемо затримати його за звинуваченням в шантажі. Жодного доказу! (Агата Крісті, «Вбивство Роджера Екройда»).* В інших випадках невідповідності в способах побудови речення змушують використовувати граматичні трансформації, а саме, обрання іншої частини мови, наприклад: *англ. Tell me, Hastings, you yourself – have you no suspensions of anybody? (Agatha Christie, "The Mysterious Affair at Styles").* – *укр. Скажіть, Гастінгс, ви самі... ви кого-небудь підозрюєте? (Агата Крісті, «Таємне слідство в Стайлз»).*

Також можливим є використання заміни частини мови при перекладі з метою полегшити розуміння тексту читачу. У наступному прикладі значення терміна *blackmailing* підтримується негативною конотацією лексичної одиниці *scoundrel*, наприклад: *англ. And she steadfastly refused to give me the name of the scoundrel who had been blackmailing her. (Agatha Christie, "The murder of Roger Ackroyd").* – *укр. І навідріз відмовилась називати мені ім'я шантажиста. (Агата Крісті, «Вбивство Роджера Екройда»).*

Та все ж у даному випадку термін *шантаж* вжито замість *scoundrel*, так як дана термінологічна одиниця в українській мові уже має термінологічне значення підрядне речення *англ. "who had been blackmailing her"* і негативну конотацію слова *scoundrel*, що допомогло значно скоротити речення і полегшити його сприйняття читачу.

У деяких випадках має значення опущення терміну при перекладі, що призводить до часткової втрати сенсу тексту. Наприклад термін *inquest* виступає однією із ключових мовних одиниць, хоча в перекладі він свого відображення не знайшов: *англ. There would be pictures of Styles, snap-shots*

of “*The family leaving the Inquest*” – the village photographer had not been idle! (Agatha Christie, “*The Mysterious Affair at Styles*”). – укр. Будуть опубліковані фотографії Стайлз-Корт, знімки членів родини... Місцевий фотограф часу марно не втрачав! (Агата Крісті, «Таємне слідство в Стайлз»).

Опущення терміну в цьому випадку позбавило читача уявлення про емоційний стан членів родини, який закладений в звороті англ. *leaving the Inquest*.

Особливо негативно впливає на текст перекладу опущення терміну, який використовується у складі стилістичного прийому. Так у наступному прикладі опускання терміну призвело до повної втрати експресивності, яка базувалася на термінологічному значенні лексичних одиниць *matrimonial* та *arrested* і використовувалась для додаткових характеристик персонажів як спеціалістів, що користуються спеціальною лексикою: англ. *In the years that followed, Ackroyd showed no disposition to make a second matrimonial adventure* (Agatha Christie, “*The murder of Roger Ackroyd*”). – укр. Другий раз Екройд не одружився. (Агата Крісті, «Вбивство Роджера Екройда»); англ. *Mon ami, have you ever, when writing a letter, been arrested by the fact that you did not know how to spell a certain word?* (Agatha Christie, “*The Mysterious Affair at Styles*”). – укр. Друг мій, чи траплялось вам іноді забувати, як правильно пишеться яке-небудь слово? (Агата Крісті, «Таємне слідство в Стайлз»).

Слід зазначити, що основними способами перекладу юридичних термінів у наведених творах Агати Крісті було використання їх повних еквівалентів, так як в більшості випадків, вони мають таке саме конотативне значення, що сприяє збереженню їх стилістичних функцій та експресивності перекладу. У випадках, коли еквіваленти в мові перекладу відсутні, або відрізняються конотативним значенням, ступенем експресивності, що веде до неможливості передачі необхідного

стилістичного ефекту, на допомогу часто приходять такі лексичні трансформації, як модуляція та диференціація. А невідповідність способів побудови речення в двох мовах веде за собою необхідність граматичних трансформацій, а також заміни частини мови при перекладі. Опущення терміну при перекладі художнього тексту не сприяє спрощенню сприймання та розуміння, так як текст перекладу позбавляється експресивності та стилістичного ефекту, які ґрунтуються на термінологічному значенні лексичної одиниці мови для спеціальних цілей [61, с. 36 – 37].

3.4 Кінопереклад та художній переклад

Розглядаючи кінофільм у текстологічному аспекті, дослідники зазначають ряд особливостей кінотексту, з однієї сторони унікальних, а з іншої – зближують його з літературним, художнім текстом. Серед останніх можна виділити комунікативну функціональність, жанрову диференціацію, а також інтертекстуальність, тобто наявність посилань на культурно-значимі для певного соціуму тексти. Крім того кінотекст, як і літературний текст, виконує прагматичну функцію – спонукання реципієнта до реакції у відповідь, яка припускає деякі імпліцитні дії, тобто зміна в почуттях, думках глядача, що не обов'язково знаходить вербальне вираження [20, с. 120 – 125].

Крім того, зв'язок літературного, художнього тексту з кінотекстом можна проілюструвати тією обставиною, що художній текст зазвичай передує кіно. Літературні твори часто становляться основою для створення сценаріїв художнього фільму. Екранізація являється перекладом художнього твору з мови мистецтва словесного на мову мистецтва екранного. Таким чином, за кінотекстом стоїть літературний сценарій, тобто твір художнього дискурсу зі специфічними ознаками, пов'язаними з

втіленням словесного тексту зі звукозоровим виглядом на екрані [36, с. 214 – 219].

Безумовно, існує також ряд суттєвих відмінностей між текстом художнім та кінотекстом. Найважливішим з них є колективне авторство в кіно, яке передбачає, по-перше, переробку літературного сценарію і створення монтажного сценарію, по-друге, роботу режисера, який погоджує роботу акторів, оператора, звукооператора, а також освітлення, декорації та костюми, і, по-третє, роботу акторів і оператора, у якій також присутній авторський початок [10, с. 160 – 161].

Наступною важливою, у тому числі і для перекладу, відмінністю являється обставина, що художній текст передбачає вдумливе читання, читач при цьому не обмежений в часі на відміну від глядачі при перегляді кінофільму. Усю інформацію, яку несе кінотекст, глядачу необхідно переробити у заданому авторами фільму темпі у встановлені строки.

Крім того, кінотекст, на відміну від тексту художнього, який розповідає про дійсність за допомогою слів, розповідає про життя в формах самого цього життя. Кіно дозволяє з високим ступенем точності і детальності моделювати візуальні та аудитивні характеристики поведінки людини та світу в цілому [40, с. 155].

Нарешті, як було зазначено вище, переклад кіно зводиться до перекладу кінодіалогу. Специфіка кінодіалогу, у зрівнянні з художнім текстом, складається з того, що його смислова завершеність тісно пов'язана з візуальним рядом, і тому окремо кінодіалог не може розглядатися як об'єкт художнього сприйняття та осмислення. Кінодіалог являється складовою кінотексту, хоча також його слід розглядати і як складову кіносценарію. Кіносценарій являється жанром художнього дискурсу, що можна стверджувати, по-перше, завдяки використанню такого засобу вираження, як слово, по-друге, в силу законів побудови, аналогічних літературним. Безумовно, кіносценарій відрізняють деякі, властиві тільки

цьому жанру особливості, пов'язані з його орієнтацією на наступні звукові сприймання, а також обмеженнями по метражу фільму. Хоча, тим не менш, вважається, що є всі підстави вважати переклад кіно різновидом художнього перекладу [29, с. 65 – 69].

У наші дні стрімкий розвиток кінематографу, а також цифрових технологій в області ЗМІ ставлять перед перекладачем нові задачі. Підготовка майбутніх спеціалістів в такій сфері специфічній області перекладацької діяльності як кінопереклад являється однією із найважливіших задач [13, с. 173 – 176].

Вчені зазначають, що кінопереклад представляє собою переклад художніх, ігрових та анімаційних фільмів та серіалів. Сам переклад можна інтерпретувати як свого роду інтелектуальну діяльність, а також в результаті цього процесу, продукт діяльності, а іншими словами, мовне відтворення, яке точно усвідомлене перекладачем.

Значна частина думок вчених сходиться у тому, що переклад кінотекстів являється специфічним симбіотичним видом перекладацької діяльності, різновидом художнього перекладу, у якому важливу роль грає мова кіно [1, с. 423 – 425].

Кіномову можна охарактеризувати як система засобів для здійснення передачі сенсу за допомогою кінематографу. Розвиваючи думку вчених, кінофільм розглядається як конкретний тип тексту, тобто складну лінгвосеміотичну освіту. Можна твердити, що кінотекст являється реалізацією кіномови в рамках одного кінематографічного твору.

Кінопереклад підрозділяється на декілька видів: дубляж, субтитрування, закадровий переклад, синхронний переклад та переклад-палімпсест [46, с. 97 – 99].

Терміни «аудіовізуальний переклад» та «мультимедійний переклад» являються гіперонімічними по відношенню до терміну «кінопереклад», та позначають переклад не лише художніх кіно- та відеофільмів, але і ряду

інших матеріалів, таких як комп'ютерні програми, телевізійні випуски новин, рекламні ролики та інше [51, с. 255 – 256].

Кінофільм представляє собою особливу знакову систему і може розглядатися як визначений тип тексту. Багато дослідників зазначають складний зміст кінотексту. Кіно, за своєю суттю, є синтезом двох розповідних тенденцій, а саме образотворчої та словникової. Слово представляє собою не факультативний, додаткова ознака кінооповідання, а обов'язковий його елемент. У складі кінотексту існує три мовних коди, а саме: портретний, лінгвістичний та звуковий. Також вчені вказують на наявність у структурі кінотексту двох систем, які являються взаємопов'язаними та взаємодіють одна з одною [27, с. 314 -315].

1. Лінгвістична система:

а) письмова складова (титри та надписи, які являються частиною світу речей фільму);

б) усна складова (мова акторів, що звучить, закадровий текст, пісня та інше).

2. Нелінгвістична система:

а) звукова частина (природні та технічні шуми, музика);

б) відеоряд (образи персонажів, рухи персонажів, пейзаж, інтер'єр, реквізит, спец ефекти) [11, с. 147 – 152].

Зрозуміло, що перекладу підлягає лінгвістична складова кінотексту, перед усім це кінодіалог, тобто безпосередньо мова персонажів. До лінгвістичної системи кінофільму також відносяться: закадрова мова (внутрішня мова персонажів фільму, або авторський коментар), письмові тексти (вивіска, надписи, тексти пісень у кадрі, а також титри на початку та в кінці, інтертитри, міжмовні титри), пісні (ті, які чують чи виконують самі персонажі, а також пісні як елемент монтажу) [15, с. 168 – 176].

Стосовно перекладу тих чи інших лінгвістичних компонентів кінотексту, дослідники пропонують виходити із значущості. Мова

персонажів, чи кінодіалог, має велику значущість, так як являється основним двигуном сюжету. Не меншу значущість має і закадрова мова.

Письмові тексти, які знаходяться безпосередньо в тексті, з точки зору значущості можна поділити на три категорії:

1) елементи негайної значущості (включають інформацію, яка впливає на розвиток сюжету та вони підлягають перекладу)

2) елементи відкладеної значущості (включають інформацію, сенс якої розкривається не одразу в момент її появи в кадрі, а пізніше, ближче до розв'язки; так як дана інформація також є важливою для сюжету, вона підлягає перекладу).

3) незначимі елементи (текстовий шум; перекладати не потрібно, так як дана інформація не має значення для сюжету).

Інтертитри та міжмовні субтитри підлягають перекладу [33, с. 127 – 138].

Переклад лексичних одиниць зі зміною термінологічності можна розподілити на дві групи, а саме:

1. терміни тексту оригіналу, що повністю або частково втрачають свій термінологічний характер в тексті перекладу
2. загальноживана лексика тексту оригіналу, що має смисловий розвиток в процесі перекладу та трансформується в термін.

Розглянемо лексичні одиниці першої групи вже в кіно-контексті. Для проведення даного аналізу було взято шість епізодів художнього юридичного американського серіалу *англ. The Good Wife – укр. Гарна дружина*. У першому епізоді, який зацікавив своїм перекладом відбувається сцена в залі суду, у якому розглядається справа вбивці своєї дружини. Адвокат позивача недосвідчена, і сторона відповідача намагається це використати, наполягаючи на розгляді справи без участі суду присяжних: *англ. I think that it would be fairer if we decide this matter on the law, not on the passions of a jury.* – *укр. Я думаю, що буде чесно вирішувати питання*

засобами закону, а не пристрастями людськими.; англ. – *That might be true, but I'm not gonna try and, uh, rile up those passions.* – укр. *Можливо, це так, але я не збираюся закликати до цих пристрастей.*

Проаналізувавши даний уривок, можна зробити висновок, що використавши трансформації смислового розвитку та опущення, переклад словосполучення *the passions of a jury* у складі якого знаходиться юридична термінологічна одиниця *jury* (суд присяжних), у якості метафори *пристрасті людські* української лінгвокультури. Не дивлячись на порушення норм еквівалентності перекладу - вдалося дотриматися прагматичної та конвенціональної норми якості перекладу.

До тієї ж групи відносяться лексичні одиниці із наступного прикладу: англ. - *Objection, Your Honor.* – укр. *Протестую, Ваша честь.*; англ. - *On what grounds?* – укр. *Причина?*

У вказаному випадку відбувся переклад на рівні опису ситуації, відмовившись від термінологічного юридичного словосполучення *on what grounds* (*на яких підставах*), і передача його в якості загальнозживаної одиниці *причина*, яка може набути термінологічного характеру в юридичному контексті.

Даний епізод включає інші випадки вживання трансформації смислового розвитку при передачі юридичних термінів, що з самого початку мали термінологічний характер і частково втрачають його при перекладі, наприклад: англ. *I hope that we can make a deal today. I just hate this courtroom fighting.* – укр. *Я сподіваюся, що ми нарешті домовимося. Мене вже нудить від зала суду.*

В наступному уривку адвокат відповідача намагається виключити із слідства важливий доказ, який може дискредитувати її клієнта: англ. *Objection. Your Honor, this was excluded from the previous trial for relevance.* – укр. *Протестую, Ваша честь. Ці матеріали були визнані такими, що не відносяться до справи.*; англ. – *I will allow.* – укр. *Відхиляю.*

Можна помітити використання трансформації анатомічного перекладу при передачі словосполучення із загальноживаної лексики *I will allow* у юридичному контексті і утворення з нього термінологічної одиниці *відхиляю*, що характерна судовому реєстру права. Належить підкреслити, що суддя виглядає розлюченим і розчарованим стороною відповідача, яка могла приховати даний документ [44, с. 15 – 16].

В іншому уривку використання анатомічного перекладу для передачі того ж самого терміну вдалося уникнути: *англ. – Overruled. – укр. Відхиляю.*

Наступний уривок зображує ситуацію, де підозрюваний намагається пояснити обставини, за яких він був вимушений провести довгий час в ув'язненні, наприклад: *англ. After you pled “not guilty,” Clayton, what happened then? – укр. Що біло після того, як ви заявили про невинність?; англ. The judge slapped me with a six-figure bail. – укр. Суддя призначив залог з шістьма нулями.*

Перекладаючи цю репліку, контекстна емоційність англійського дієслова *to slap* (*плескати, вдарити*) знизилася і дану лексичну одиницю було передано нейтральним українським відповідником *призначити*, яке, як правило, використовується в складі термінологічних одиниць юридичної термінології (наприклад, *призначити залог*).

Переклад лексичних одиниць зі збереженням термінологічності також можна віднести дві групи термінів. Перша група це терміни, що зберігають свої характеристики, переклад яких виконаний не за словниковим значенням, а за контекстом. До другої групи термінів належать такі, які зберігають свої характеристики, переклад яких виконаний за прямим словниковим значенням, але з «підключенням» додаткових прийомів, які змінюють емоційність висловлення [33, с. 159 – 167].

У наступному епізоді відбувається допит одного із адвокатів, що працює в суді за заставними обставинами. В американській правовій системі даний суд виносить рішення про застави перед тим, як відповідач постане перед судом наступної інстанції. Сторона позивача намагається отримати від одного з підлеглих судді даної інстанції – відповідника, вказуючи йому на наявність інших викривних свідків. Наприклад: *англ. On June 18 of last year, did you tell me that Schakowsky texted you? – укр. 18 червня минулого року. Скажіть, чи штрафував вас Шаковськи?; англ. – I... I don't remember. – укр. Я... я не пам'ятаю.; англ. There were three other witnesses. I have the affidavits. – укр. Є ще три свідка. Є показання.*

У даному випадку було використано трансформацію генералізації при передачі юридичною термінологічної одиниці *affidavit* (*письмові показання, дані під присягою*), передавши її в якості *показання*, з метою полегшення розуміння тексту оригіналу реципієнтом тексту перекладу. Також слід відмітити, що твердий характер адвоката позивача, нервова напруга свідка та контекстуальне доповнення даної одиниці в минулій репліці адвоката – *Є ще три свідка*. Дані фактори могли вплинути на генералізацію термінологічної одиниці тексту оригіналу. Також дана трансформація може використовуватися з бажанням викликати компресію повідомлення тексту оригіналу для його лаконічної передачі на текст перекладу [60, с. 24 – 26].

Наступний епізод викликав цікавість у двох уривках, в яких є можливим використання вільного перекладу терміну, використовуючи трансформацію цілісного переосмислення. У першому уривку проходить допит свідка, якому пояснюють значення слова *tax* в контексті суду по заставним обов'язкам, згаданим у минулому прикладі – *штраф, штрафувати*. Наприклад: *англ. What does "tax" mean? – укр. Що означає «штраф»?; англ. What? – укр. Що?; англ. Tax – укр. Штраф.; англ. – Not tax as in income tax. – укр. Не як за перевищення швидкості.; англ. But what*

does it mean when Schakowsky taxes you? – укр. Але що означає, коли Шаховські штрафуює вас?

Найбільшу цікавість у даному уривку представляє лексична одиниця *income tax* (подохідний податок), якій в тексті перекладу відповідає одиниця (штраф) за перевищення швидкості. Можна використати трансформацію цілісного переосмислення, щоб показати неспроможність сторони відповідача (відповідно до задуму автора мови оригіналу), так як стороні звинувачення вигідно дискредитувати свідка і збити його з толку [48, с. 194 – 205].

У другому уривку вже відбувається дотримання поняття, близького до лексичної одиниці *штраф за перевищення швидкості*. Наприклад: *англ. Do you remember when Mr. Bukovitz mentioned that you taxed attorneys, Your Honor? – укр. Пам'ятаєте, містер Буковіц говорив про штрафи, Ваша Честь?; англ. I do. – укр. Пам'ятаю; англ. Is that a term you regularly use?; англ. Only when discussing my income. – укр. Лише говорячи про ПДР.; англ. But not in the context of punishing an attorney for not doing what you want. – укр. Використовуєте не в контексті покарання адвокатів, коли вони не підкоряються?; англ. No. – укр. Ні.*

У даному випадку вже не вперше використовувалася трансформація цілісного переосмислення, передавши лексичну одиницю *income* (дохід) в якості ПДР (правил дорожнього руху). Можна вважати, що підозрюваний у перевищенні своїх повноважень суддя в тексті оригіналу, говорячи про свій дохід, посилається на вже згадану одиницю *income tax* (подохідний податок). Виходячи із попереднього відповідника одиниці, можна посилатися на поняття *штраф за перевищення швидкості*.

В наступному епізоді офіс окружного прокурора готовий пред'явити звинувачення головній підозрюваній по справі, а її адвокат розлючений з цього приводу, наприклад: *англ. Then, charge her. If you have something on*

her, then charge her. – укр. Тоді пред'явіть звинувачення. Якщо у вас щось на неї є, тоді арештовуйте.

Термінологічна одиниця *to charge* (звинувачувати, пред'являти звинувачення) отримала смисловий розвиток для посилення емоційного ефекту сцени. У мові оригіналу дане посилення було досягнуте за рахунок повторення. Можна вважати, що для досягнення рівноцінного ефекту сцени в мові перекладу треба було прийти до вказаної трансформації і передати цей термін в якості *арештовуйте*, керуючись причинно-наслідковими зв'язками даних понять як в українській, так і в англійській судовій системі [17, с. 48 – 55].

Наступний запропонований уривок зображує суперечку між стороною позивача та відповідача з приводу надання стенограми суду, інформація із якої сприяє викриттю відповідача. Адвокат позивача намагається вплинути на суддю, красномовно посиляючись на Конституцію США, наприклад: *англ. We would ask that the whole transcript be read and not just a portion.* – укр. *Ми просимо, щоб суд зачитав повну стенограму, а не просто випуску рішення.*; *англ. Your Honor, it's 186 pages.* – укр. *Ваша Честь, там 186 сторінок.*; *англ. We believe it's the very foundation of our judicial system, as promulgated by our Founding Fathers, that comprehensiveness be chosen over... the opposite.* – укр. *Ми впевнені, що в самій основі нашої юридичної системи, як проголошували наші батьки-засновники, закладено, що всеосяжність завжди превалює над... над її протилежністю.*; *англ. Okay.* – укр. *Ну добре.*; *англ. In the name of comprehensiveness.* – укр. *В ім'я всеосяжності.*

Можна вважати, що авторський okazіоналізм *comprehensiveness* (вказує на всеохоплюючий характер явища, ідеї, об'єкта і так далі), набуваючи в контексті судового засідання відтінок комічності та безглуздості (по причині його удаваного використання в якості юридичного терміну), передається рівною мірою комічним okazіоналізмом

всеосяжність. У даному випадку відбувається трансформація адаптації для збереження «нескладності» висловлювання адвоката позивача, який намагається імпровізувати в залі суду [36, с. 79 – 85]. Суддя входить в його положення і дозволяє надання стенограми, використовуючи в оприлюдненні свого рішення указану лексичну одиницю, яка включається у вираз, який контекстуально набуває термінологічний характер – *в ім'я всеосяжності*.

В уривку наступного епізоду адвокат відповідача зачитує суду витяг з правил внутрішнього розпорядку приватного вищого навчального закладу, наприклад: *англ. Schools are allowed to prohibit any expression “that creates material and substantial disruptions in school activities or invades the rights of others”.* – *укр. Школи мають право заборонити будь-яке вираження, яке так чи інакше втручається в роботу школи або посягає на чийсь права*»

На мою думку, дані правила відносяться до документального під реєстру права, так як мають регулятивні прописи приватного університету, і, відповідно, витяг із них не надає собою термінологічне висловлювання. При перекладі понижується емоційна конотація формулювання, а саме однозначність для виключення вільної інтерпретації. При цьому можна використати трансформацію опущення і доповнення, намагаючись передати сенс тексту оригіналу виходячи з узусу мови перекладу [4, с. 43 - 44].

У наступному уривку можна спостерігати допит родички убитої, яка намагається налаштувати суд присяжних проти підозрюваного. Його адвокат намагається оскаржити слова свідка, наприклад: *англ. Actually, just to be clear, you are the defendant's sister-in-law, Mariel?* – *укр. І так, ви сестра дружини звинувачуваного, Меріел?; англ. The defendant who killed my sister? Yes.* – *укр. Звинувачуваного, що вбив мою сестру? Так.; англ. Your*

Honor, do I really need to object? – укр. *Ваша Честь, я змушений протестувати.*

Вивчення даного уривку показало використання трансформації смислового розвитку речення *...do I really need to object?*, у якому є юридичний термін *to object* (*протестувати, опротестовувати*). Таким чином, значно підвищується емоційність і однозначність заперечення адвоката позивача та зберігається термінологічний характер словосполучення мови оригіналу в мові перекладу. При цьому, слід відмовитися від питальної форми англійського речення на користь стверджувальної і перекладати його як *я змушений протестувати*. У наступному уривку можна побачити такий самий прийом, наприклад: *англ. Your Honor, I might have to object?* – укр. *Ваша Честь, я протестую з цього питання.*

Трансформація смислового розвитку в наведених прикладах може бути пояснена роз'єднаним характером системи модальних дієслів в українській та англійській мовах в силу відмінностей менталітетів двох лінгвокультур. Дана система в англійській мові передбачає пониження категоричності висловлювання мовця. Представник української лінгвокультури більш категоричний при вираженні своїх інтенцій, і через це в його мові можуть бути майже відсутніми модальні дієслова, так як вони ускладнюють цей вираз. Так, трансформація смислового розвитку послужила засобом для адекватної передачі указаних лексичних одиниць в українській лінгвокультурі з урахуванням особливостей менталітету її представників [25, с. 162 – 169].

У наступному епізоді в одному уривку можна спостерігати випадок перехресного допиту, після якого слово передається стороні відповідача. Адвокат позивача збентежена темою, яку їй довелося торкнутися, для його викриття, наприклад: *англ. Breath play is erotic asphyxiation. Carolyn liked the feeling of being strangled.* – укр. *Я маю на увазі еротичне удушення. Керолін*

подобалося, коли її душать.; англ. *Oh, I think I better sit down now.* – укр. *О, я, краще, присяду.*; англ. *Your witness.* – укр. *Ваш свідок.*

У даному випадку можна побачити звернення до послівного перекладу при передачі виразу *your witness* (*передаю слово стороні позивача/відповідача*). Тим не менш, варіант *ваш свідок* достатньою мірою відображає заміщення та збентеження адвоката позивача. Можна допустити, що цей прийом можна обирати для лаконічності передачі інтенцій тексту оригіналу.

У більшості розглянутих уривків американського юридичного серіалу *The Good Wife* – *Гарна дружина* переважали емоційні і/або напружені ситуації. До них відносяться невпевненість або сором'язливість недосвідченого адвоката позивача, дебати сторін на початку розгляду судової справи, очікування рішення судді і так далі.

Термін у розмовному стилі в рамках художнього кінотексту, відтвореного в художньому юридичному серіалі, може втрачати термінологічний характер не дивлячись на такі його якості, як однозначність, константність використання та експресивна нейтральність. Загальноживана лексика мови оригіналу може набувати характеристик, властивих терміну [15, с. 167 – 168]. Значна більшість випадків подібної тенденції проявляється в емоційних сценах, передача яких потребує використання різних перекладацьких прийомів, таких як трансформація смислового розвитку, анатомічний переклад і так далі. Термін же в свою чергу може зберігати термінологічність при перекладі [47, с. 27 – 31]. У цьому випадку переклад відтворюється як по контексту, так і по словниковому значенню. При перекладі по контексту перекладач може серед усього іншого керуватися прагматичною нормою перекладу в рамках закадрового перекладу. У цьому випадку перекладацькі прийоми (наприклад, трансформація генералізація) направлені на компресію повідомлення мови оригіналу. Переклад по словниковому значенню

включає вживання додаткових механізмів, що змінюють емоційність висловлювання. Дана тенденція може проявлятися в реченнях, які змінюють модальність при перекладі. Зміна модальності може бути продиктована роз'єднаним характером системи модальних дієслів [48, с. 197 – 206].

Висновки

Дослідження, проведене в даній роботі, ставило за ціль виявлення динамічності характеристик юридичного терміну та варіативності його перекладу в тексті художнього твору з використанням юридичної термінології та юридичного телесеріалу. Поставлені задачі вирішені. Результати дослідження можна узагальнити наступним чином.

Тексти художнього твору з використанням юридичної термінології та юридичний телесеріал зумовлюють специфіку роботи перекладача, яка заключається у комплексному сприйнятті та передачі усіх термінологічних компонентів. Усі рішення в процесі перекладі художнього тексту підпорядковуються макрозадачі створення емоційно-експресивного варіанту твору іншою мовою.

Тексти юридичного характеру поділяються на реєстр права та реєстр правоведення. Реєстр права в художньому тексті та телесеріалі на юридичну тематику зображений в першу чергу судовим підреєстром, а меншою мірою – законодавчим та документальним.

Функціонування терміну в тексті художнього телесеріалу визначається антропоцентрами комунікативно-прагматичних відносин такого твору: адресатом та адресантом. Роль адресанта заключається в підстроюванні терміну під потреби «зразкового» глядача, а роль адресата – в декодуванні сенсів художнього контексту, покладених в нього автором. У той же час, в тексті юридичного телесеріалу термін продовжує відноситися до термінологічної системи і юридичного дискурсу.

У ході практичного дослідження було встановлено, що в більшості випадків терміни в інституціональних діалогах кінотексту перекладаються їх еквівалентними відповідниками. Стратегія перекладу заключається в максимальному збереженні термінологічності реплік персонажів, що являються образами спеціалістів-професіоналів, з метою змалювання їх

мовного портрету. При цьому, так як термін в художньому контексті – це художній прийом, його характеристики (системність, однозначність і так далі) можуть змінюватися, переклад терміну варіативний. Перекладачі телесеріалів юридичної тематики часто порушують загальні принципи перекладу терміну в цілях створення гармонійної кіноверсії на мові перекладу.

У заключення, можна стверджувати, що проблема варіативності терміну в художньому тексті потребує подальшого вивчення. Проведене дослідження не носить вичерпний характер і може бути використане для подальшого аналізу текстів юридичних телесеріалів лінгвістами-перекладачами.

Також слід зазначити, що основним способом перекладу юридичних термінів в тексті художнього твору з використанням юридичної термінології та юридичний телесеріал є використання їх повних еквівалентів, так як вони в більшій мірі мають те саме конотативне значення, що сприяє збереженню їх стилістичних функцій та експресивності при перекладі. У випадках, коли еквіваленти в мові перекладу відсутні, або відрізняються конотативним значенням, ступенем експресивності, що веде до неможливості передачі необхідного стилістичного ефекту, перекладачі часто використовують такі лексичні трансформації, як модуляція та диференціація. А невідповідність методів побудови речення в двох мовах зумовлює необхідність граматичних трансформацій, таких як, заміна частини мови терміну при перекладі. Опущення терміну при перекладі художнього тексту не сприяє спрощенню сприймання та розуміння, так як текст перекладу позбавляється експресивності та стилістичного ефекту, які ґрунтуються на термінологічному значенні лексичної одиниці мови для соціальних цілей.

Я, Кашенко Поліна Валеріївна, своїм підписом, засвідчую, що моя кваліфікаційна робота *«Лінгво-когнітивні особливості англомовних юридичних термінів та їх переклад в художньому дискурсі та кінофільмах»* виконана з додержанням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я додержувалася принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Література

1. Алексеев С. С. Право. Азбука. Теорія. Філософія. Досвід комплексного дослідження – М.: ИНФРА*М, 2008 – 712 с.
2. Алексеева І. С. Введення в правознавство: 3-тє видання, випр. та доп. Філологічний факультет СПбДУ, 2008. – 368 с.
3. Алексейцева Т. А. Проблема визначення поняття «переклад» // Десяті Федорівські читання. Університетське правоведення. Вип. 10: Матеріали X міжнар. наук. конф. з перекладознавства. СПб, 2009. с. 16-21.
4. Ачкасов А. В., Третьякова Т. П. Динамічний потенціал контексту у визначенні стійкості термінів // Вісник державного економічного університету. 2012 р. №2, с. 41 – 45.
5. Аюпов О. Ш. Компенсація та заміщення як складні поняття // Вісник державного університету, 2011 р. №350, с. 116 – 119.
6. Барінова Є. Є. Науковий термін в сучасній художній літературі (А. Битов, Н. Байтов, Л. Улицька) // Критика та семіотика. – 2011 р. – вип. 15. – с. 197 – 207.
7. Безуглова О. А., Кузнєцова А. А., Юридична лексика за заняттях з англійської мови в лінгвістичному ВНЗ, Філологічні науки. Питання теорії та практики, Грамота, №4 (58), 2016 р., с. 46 – 61.
8. Бондарьова Н. А. Способи перекладу термінів кримінального права з англійської мови // Вісник РГПУ ім. А. І. Герцена, 2014 р., №172, с. 74 – 79.
9. Бочегова Н. Н. Стилїстична функція термінів в контексті художнього твору: автореф. дис. канд. філол. наук. – Л., 2008. – 19 с.
10. Вербицька М. В. Нові підходи до оцінки якості перекладу / М. В. Вербицька / Мова. Культура. Спілкування.: Збірник наукових праць в честь ювілею заслуженого професора МДУ імені М. В. Ломоносова С. Г. Тер-Минасової. – М.: Гнозис, 2008 р. – 159 – 162 с.

11. Виноградов В.С. Переклад: загальні та лексичні питання: КДУ, 2004. – 240 с.
12. Герд А. С. Спеціальний текст як предмет прикладного мовознавства. // Прикладне мовознавство. СПб., 2006. С. 68-90.
13. Глинська Н. Р. Юридична термінологія в різних функціональних стилях англійської мови: дис. канд. філол. наук. – М. 2002. – 209 с.
14. Гриньов-Гриневиц С. В. Термінознавство підр. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Видавництво «Академія», 2008 р., 168с.
15. Дейк Т., Кинч В. Стратегії розуміння зв'язного тексту. // Нове в зарубіжній лінгвістиці. – Вип. № 23. – М., 2008. – С. 153-211.
16. Замалетдінов Р. Р., Замалетдінова Г. Ф. Мова – культурний код нації і ключ до культури всього людства // Філологія і культура. – 2012. - № 2 (28). – с. 49-53.
17. Іконникова В. А. Виникнення та розвиток культурного компонента в англійській юридичній термінології: дис. наук. ступ. канд. філол. наук: М., 2014 р., 109 с.
18. Іконникова В. А. Особливості семантики англійських юридичних термінів в текстах міжнародного контрактного права: дис. наук. ступ. канд. філол. наук: М., 2005 р., 124 с.
19. Каменська О. Л. Текст і комунікація: Навч. посіб. для інст. Та факульт. інозем. мов. – М.: Вищ. шк., 2010. – 152 с.
20. Кубрякова О. С. Комунікативні одиниці мови // Комунікативна лінгвістика і проблеми семантики: зб. наук. Тр. МГІЯ. – Вип. № 252. – М., 2005. – с. 118 – 127.
21. Кузьмичов С. А. Переклад кінофільмів як окремий вид перекладу. // ВІСНИК національного лінгвістичного університету М., видавництво «Рема», 2012., с. 56 – 69.

22. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. – М.: Просвіта, 2008. – 192 с.
23. Лантюхова Н. Н., Загоровська О. В., Литвинова Т. А. Термін: визначення поняття та його суттєві прикмети // Вісник ВІ ГПС, 2013 р., №1 (6), с. 42 – 45.
24. Ларін Б. А. Про лірику як різновид художньої мови // Рідна мова. Нова серія. – Вип. №1. – Л., 2007. – с. 42 – 74.
25. Лейчик В. М. Термінознавство: Предмет, методи, структура / В. М. Лейчик. – 4-те видання. – М.: Книжковий дім «ЛіброКом», 2009 р. – 256 с.
26. Лутцева М. В. Англійська юридична термінологія та способи її перекладу на українську мову // Вісник лінгвістичний. Серія: Лінгвістика та міжкультурна комунікація. – 2007. - № 2-1. – С. 110 – 113.
27. Максименко Є. С, Національно-культурна специфіка номінації універсальних правових аспектів, що створює наукову картину світу, в англійській та американській юридичній термінології. // Мови професійної комунікації: Матеріали міжнародної наукової конференції / відп. ред. Е. І. Голованова. – Ч. 2006. – с. 313 – 316.
28. Малюкова Є. В. Різні підходи до визначення поняття «термін» та «термінологія» в юридичній лінгвістиці // У світі науки та мистецтва: питання філології, мистецтвознавства та культурології: сб. ст. за матер. І міжнар. наук.-практ. конф., 2011 р., с. 75 – 89.
29. Матасов Р. А. Переклад кіно / відео матеріалів: лінгвокультурологічні та дидактичні аспекти: дисс. наук. ступ. канд. філол. наук, 2009 р., 167 с.
30. Милославська Д. І. Сучасна мова у сфері адміністративно-правової та громадської діяльності. М.: РУДН, 2008 р., 154 с.

31. Наговіцина І. А. Лінгвістичні засоби збереження комічного ефекту в ситуативній моделі перекладу (на матеріалі перекладу комедійних фільмів): дис. на наук. ступ. канд. філол. наук: СПб, 2016 р., 170 с.

32. Назарєва Є. В. Характерні риси кінотексту як форми художньої реальності. // Філологічні науки. Питання теорії і практики. Рецензований науковий журнал. – Вип. № 2 (56): в 2-х ч. Ч. 2. – Т.: видавництво Грамота, 2016. – с. 95 – 98.

33. Нахімова Є. А. Прецедентні імена в масовій комунікації, видавництво «ЛіброКом», 2007. – 207 с.

34. Некрасова Т. П. Особливості перекладу юридичної термінології на англійську мову: дис. на наук. ступ. канд. філол. наук, 2013 р., 126 с.

35. Некрасова Т. П. Юридичні терміни в кіно / Т. П. Некрасова // Мости. Журнал перекладачів. – 2006 р. №2 (10). – с. 42 – 44.

36. Немика А. А., Пешков А. Н. Термін в мові наукової та художньої літератури: функціональні та прагматичні особливості. – 2016 р., 351 с.

37. Нестерович В. М. Проблеми перекладу юридичних термінів // Право та управління XXI століття. – 2011 р. – №2. – с. 77 – 79.

38. Реформатський А. А. Вступ в мовознавство. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 536 с.

39. Рецкер Я. І. Теорія перекладу та перекладацька практика. Записки лінгвістичної теорії перекладу / Доповнення та коментарі Д. І. Єрмоловича / Я. І. Рецкер. – 4-те видання, стереотип. – М.: Р. Валент, 2010 р. – 244 с.

40. Скоромислова Н. В. Теоретичний аспект перекладу художніх фільмів / Н. В. Скоромислова // Вісник державного університету. Серія: Лінгвістика – 2010 р. - №1. – с. 153 – 156.

41. Слишкін Г. Г. Єфремова М. А. Кінотекст (досвід лінгвокультурного аналізу): монографія. – М.: Видавництво «Водолій Publishers», 2008. – СПб., 2007. – 164 с.

42. Толстик В. А. Проблеми класифікації юридичної термінології // Актуальні проблеми економіки та права. 2013 р., №2 (26), с. 176 – 182.

43. Тураєва З. Я., Етнопсихологічні особливості адресованості тексту // *Studia Linguistica-4*. Язикова система і соціокультурний контекст. – СПб., 2007. – с. 133 – 143.

44. Умерова М. В. Особливості перекладу документів і текстів офіційного характеру // Національний дослідницький університет «Вища школа економіки» - Вип. 5 (18). – М., 2008. – С. 12 – 17.

45. Федоров А. В. Основи загальної теорії перекладу (лінгвістичні проблеми) – М. : Філологія Три, 2012 р. – 348 с.

46. Федулова М. Н. Прагма-семантичні аспекти концептуалізації лексичних одиниць в юридичному дискурсі: дис. канд. філол. наук. – М., 2010. – 173 с.

47. Хижняк С. П. Формування та розвиток термінологічності в мовній системі (на матеріалі юридичної термінології): автореф. дис. д-ра. філол. наук. – С., 2008. – 38 с.

48. Шепелев А. Н. Характеристика юридичної мови, Соціально-економічні явища та процеси, М.: Видавництво «Водолій Publishers», 2012 р., 264 с.

49. Шепелев А. Н. Юридична мова як явище правового життя, М.: Видавництво «Водолій Publishers», 2015 р., 320 с.

50. Шуменко О.А., Кашенко П. Формування компетенції в аудіюванні англійської мови / Шуменко О.А., Кашенко П. / матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «PERSPECTIVES OF WORLD SCIENCE AND EDUCATION», м. Осака, Японія, 20-22 травня, 2020. – С. 1034-1043.

51. Юдіна Т. В. Прагматика іншомовного включення в художньому тексті // *Studia Linguistica-8*. Слово, речення і текст як інтерпретуючі системи. – СПб., 2009. – с. 252 – 258 с.
52. Bhatia V. K. *Analyzing Genre: Language Use In Professional Settings* – London and New York: Longman, 2009. - 246 p.
53. Cao D. *Legal Translation* / D. Cao // *Handbook of Translation Studies. Volume 1* / Eds. Yves Gambier, Luc van Doorslaer. – Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2010 y. – 191 – 195 p.
54. Cao D. *Translating law*, Clevedon: Multilingual Matters Ltd., 2007.
55. Criminal Justice Act 2003 [Electronic Resource] – Режим доступу <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/contents> .
56. Haigh, Rupert. *Legal English*. Abington: Routledge-Cavendish, 2009 y.
57. Harvey M. What's so Special about Legal Translation? / M. Harvey // *Meta*. – 2002. - №47 (2). – 177 – 185 p.
58. Hassan B. A. (2011) *Literary Translation: Aspects of Pragmatic Meaning*. Cambridge: Cambridge Scholars publishing.
59. Kocbec A. *The Challenges of Intercultural Legal Communication* [Electronic source]. URL: https://www.emuni.si/press/ISSN/1855-3362/1_053-071.pdf .
60. Künnecke M. *Translation in the EU: Language and Law in the EU's Judicial Labyrinth* [Electronic source]. URL: https://www.maastrichtjournal.eu/pdf_file/ITS/MJ_20_02_0243.pdf .
61. Ostarhild E. *Aspects of Legal Translation in Europe: The Need for Comparable Standatds* [Electronic source]. URL: <https://www.tradulex.com/articles/Ostarhild.pdf> .
62. Ron Binkowski, Corinne Brinkerhoff (Producers), 2009 – 2016 years. *The Good Wife*. United States of America, British Columbia.

63. Sarcevic S. Legal Translation and Translation Theory: a Receiver-oriented Approach [Electronic source]. URL: <https://www.tradulex.com/Actes2000/sarcevic.pdf> .

64. Shumenko O. A., Inshina N., Kashenko P., Kostriukova V. Functional and semantic features of the English composed adjectives (based on the English fiction discourse) / Shumenko O. A., Inshina N., Kashenko P., Kostriukova V. «Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія». Том 10, №3'2018 – с. 82-91.

65. Shumenko O. A., Kashenko P. V. Structural semantic peculiarities of legal terms in the English language / Shumenko O. A., Kashenko P. V. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Одеса, Серія "Філологія" № 41, Одеса, 2019. – с. 191-194.

66. Shumenko O. A., Kashenko P. V. Theoretical principles of the study of legal terms in English-language artistic discourse / Shumenko O. A., Kashenko P. V. Науковий вісник херсонського державного університету, Херсон, Серія "Лінгвістика" № 38 – с. 75-79.

67. Shumenko O. A., Kashenko P. V., Savchenko Y. O. English legal terminology in the context of artistic translation / Shumenko O. A., Kashenko P. V., Savchenko Y. O. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Одеса, Серія "Філологія", № 48, 2021. – с. 135-138.

68. Szarkowska A., The Power of Film Translation. [Electronic source]. URL: <https://www.translationdirectory.com/article477.htm> .

69. Tiersma P. M. Legal Language Chicago and London. – Chicago: The University of Chicago Press, 2009. – 314 p.

Список довідкових джерел

1. Барихін А. Б. Велика Юридична Енциклопедія. – М.: Книжковий світ, 2010. – 960 с.
2. Великий юридичний енциклопедичний словник / під ред. А. Б. Барахіна. – М. Книжковий світ, 2006. - 864 с.
3. Нелюбин Л. Л. Тлумачний перекладацький словник. – М.: Флінта, Наука, 2009. – 320 с.
4. Merriam Webster Dictionary [Electronic resource] / Режим доступу <https://www.merriam-webster.com/> .
5. Merriam Webster Dictionary of Law [Electronic resource] / - Updated edition. Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/legal> .
6. Oxford Dictionary of Law. Seventh edition. – New York: Oxford University Press Inc., 2009. – 604 p.
7. Longman Dictionary of Contemporary English. [Electronic source]. URL: <https://www.ldoceonline.com>.
8. The Law Dictionary Featuring Black's Law Dictionary Free Online Legal Dictionary 2nd Ed. [Electronic source]. URL: <https://thelawdictionary.org/> .
9. TheFreeDictionary. [Electronic source]. URL: <https://www.thefreedictionary.com> .

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Agatha Christie The Murder of Roger Ackroyd, 2006, Poirot Facsimile Edition (Facsimile of 1926 UK First Edition), HarperCollins, September 4, 2006, Hardback ISBN 0-00-723437-6.
2. Agatha Christie The Mysterious Affair at Styles, 2007, Facsimile of 1921 UK first edition (Harper Collins), November 5, 2007, Hardcover, 296 pp ISBN 0-00-726513-1.

3. “The Good Wife” American legal drama television series that aired on CBS from September 22, 2009 to May 8, 2016. The authors of the series are Robert and Michelle King. Starring Julianne Margulies, Matt Zukri, Christine Baranski and Josh Charles. 7 seasons, 156 episodes of 43 minutes.

SUMMURY

It is well known that the main areas of use of terminological vocabulary are scientific, journalistic style, as well as the style of official documents. However, works of art that have some professional specifics do not naturally consist of a large number of special vocabulary and terms, which can present significant difficulties for a translator who does not have knowledge in this special field. If, for example, the terms of physics and computer science are reflected in science fiction, the main artistic genre of use of legal terms, obviously, are detective novels. Although the main problems in translating legal terminology in a detective novel may be related not so much to the limited knowledge of the translator in law, but to the preservation of the author's intention and stylistic functions of the term.

Also, the TV series as a type of feature film is taking an increasingly confident position in the film industry due to its popularity. The TV series is popular because it reflects, in a sense, experience in solving life's problems in various social spheres. The spread of the TV series in the translation services market requires the translator to have a better knowledge of specific genre features. Replicas of the series are full of terms, but we should not forget that this is a feature film and it is necessary to strike a balance between terminology and comprehensibility for the reader. The problem arises: does the translator have the right to violate the principles of translation of terms in order to create a harmonious film version in the language of translation, while the terminology of the lines is a characteristic of the portrait?

The need to solve this problem has led to the relevance of the study. Works of art that include legal terminology and legal TV series shed light on the legal aspect of human life, which helps the development of legal self-knowledge of the viewer. The translator is responsible for transmitting this type of information in the highest quality. On the other hand, the translator's work is aimed at promoting the product in the literature and film market, and is subject to the demands of the mass user.

The object of research is English-language legal terms used in artistic discourse. The subject of this work is the linguistic and cognitive features of English legal terms and their functioning in translation. The aim of the study is to identify the variability of the translation of a legal term in the text of a work of art using legal terminology and a legal TV series.

In accordance with the object, subject and purpose of the work, the following tasks were set:

1. Definition of registers of law involved in the context of a work of art using legal terminology and legal television series;
2. Defining the characteristics of the legal term as part of the legal terminology and legal text;
3. Reproduction and analysis of translation transformations in working with a legal term in the text of a work of art using legal terminology and legal TV series.

Two of Agatha Christie's fiction books, “The Murder of Roger Ackroyd” and “The Mysterious Affair at Styles”, and six episodes of the American art series “The Good Wife”, were used as research material.

The theoretical significance of the study is to expand knowledge about the functioning of terminological units as an artistic technique in works of art and film series.

The practical significance of the study is that its materials can be used in the development of lecture courses in linguistics, as well as in practical use by

linguists-translators in working with literary texts using legal terminology and legal television series.

The basis of jurisprudence is the language of normative-legal documents, as well as protocol things of justice workers. The terms and wording used are unambiguous. They have a strict and accurate meaning, provided with ambiguous interpretive definitions in thematic dictionaries, as well as perfect interpretations in specialized directories, texts of laws.

The terminological apparatus within a particular legal system, in turn, is nationally specific. Thus, legal translation becomes an act of intercultural and interlingual communication, as different legal systems and legal cultures come into translation contact.

A legal term is a word or phrase used in legislation that has entered into legal practice, which is the general name of a legal concept that has a precise and specific meaning, and one that has differences in semantic unambiguity; it is a verbal designation of concepts used in the presentation of the content of the law (normative act). Legal term is a generalized name for a legal concept.

Speaking of legal special vocabulary and its features, we should start with terminology, as the terms cover most of the special vocabulary of each field of knowledge, including jurisprudence. When researching the status of a term, it is necessary to pay attention to how it relates to the word. To date, there is no unified definition of the term. In general, a "term" is defined as "a word or phrase of a special language that is formed to accurately express special concepts and symbols of special subjects." In other words, terms are elements of scientific concepts and theories that describe areas of activity and science. Moreover, terms perform the function of discovering new knowledge. Thus, a term is a dynamic concept that appears, is formulated and deepens in the process of cognition and transition from the mental category to the verbalized concept. It is important to understand that concepts are the most common categories of all ways of thinking. The terms are not related to the concept as a whole, but to the concepts of a

specific theory that reflects the level of knowledge in a particular period. In this case, the terms are somewhat similar to the concepts, as the term explains the abstraction of the object of a special sphere in the form of a lexical unit of a single language. When it comes to terms with "opaque" internal semantics, such terms only name the concept, as the form of the word does not express their basic characteristics. On the contrary, terms with "transparent" semantics express concepts, reflecting their main features. That is why terms call concepts and in some cases express them.

Legal vocabulary has a two-way effect on language. Legal language is particularly complex because it consists of two interrelated components, language and law. Legal vocabulary is part of jurisprudence, and, on the one hand, reflects the formation and development of this area of knowledge and human activity, and on the other - has an impact on these processes. Legal vocabulary penetrates into the general literary language, interacting with its lexical composition. But in all this, jurisprudence also extends to various spheres of society, so the language of law is largely based on common terminology. In addition, legal language can be combined with special languages of other spheres of life.

A similar classification can also be found in legal dictionaries, which usually distinguish three main types of legal terms:

1) general terms - terms that can be characterized by the fact that they are used in the nominative style, and therefore are understandable to all. It is also necessary to take into account the fact that in laws and other regulations, expressions and words that refer to the well-known, used in everyday life, may have a meaning that will differ from the commonly used.

2) special legal terms - have a special legal meaning.

3) special technical terms - such terms that are presented in the field of special knowledge, in the field of medicine, technology, economics. These terms must be used in the form and in the meaning that are formed for them by the relevant field of activity. Thus it is necessary to refrain from definition of these

terms in the text of the law, and at their interpretation it is necessary to address to special sources, and dictionaries and reference books.

The next criterion that serves as a basis for the classification of terms is their industry affiliation. Thus we can highlight:

- 1) terms of constitutional law;
- 2) terms of administrative law;
- 3) terms of civil law;
- 4) terms of family law;
- 5) terms of criminal law.

Legal terminology is characterized by such qualities as unambiguity, consistency of use, expressive neutrality, which help to draw analogies with legal terms, as well as to fix specific definitions and ideas on the objects of discourse, avoiding undesirable interpretations and the specified area, content and nature of law.

The language of the legal text is characterized by the standardization of language, which is manifested in the fixed material units - clichés. Such a standardization process serves to reinforce legally oriented actions and related expectations through repetitive words, phrases, and constructions. It should be noted that legal terminology is more uniform compared to other terminological systems. The legal text adheres to strict coordination in terms, therefore for each of them there is a strictly fixed norm of nomination.

Another specific feature of the legal text is the lack of expressiveness. Legal text does not allow the use of language units with emotional and evaluative connotations, colloquial, vernacular, dialectal words and phrases.

The term in a literary text performs two functions at once: nominative and artistic, due to which the text has a high level of use of terminological synonyms. Their use is motivated by the artistic and figurative function of terms in the literary text. The similar use of the term in artistic discourse creates emotionality and, at the same time, reflects the specific qualities and properties of an object,

conveys the specific attitude of the author to events. Thus, terms in a special text are the main elements of a particular field of knowledge or activity, and performs only a nominative function. In an artistic text, terms perform two functions at once: nominative and artistic. The purpose of the artistic and figurative function is to reunite the production color of the work of the characters and characterize their material activities. Due to the second function, the term loses its features that are characteristic of special vocabulary and is endowed with all the features that are common to common vocabulary, such as stylistic color, expressiveness, emotionality, ability to describe characters or places.

Translators of legal documents are most interested in translating non-equivalent vocabulary, as well as the problem of equivalence. Unfortunately, when referring to dictionaries, it is not always possible to find an analogue or a universal replacement for a translated word. For adequate translation, it is necessary to determine the unit of translation, which can be not only a word, but also any language unit. It should be noted that the unit of translation can be defined only in a specific context, ie in a specific language situation, where the word is in a systemic relationship with other words in the sentence. The fact that can determine the unit of translation can be considered the beginning of the translator's formation of the next part of the text after the perception of the next part of the original message.

In addition to the realities, the translator repeatedly has to deal with the so-called associative gaps. These language units are characterized by the absence in the translation of auxiliary associations with which such a source word corresponds in the mind of the native speaker, or the inconsistency of such associations in the case of coincidence of the referential meaning of the word.

Among the lexical and grammatical transformations the most interesting for legal translation are: omission, compensation, addition, anatomical translation, as well as semantic development. When translating legal documents, we often have to resort to such methods as omission and compensation.

Omission is a transformation, which, in turn, implies omission from the text of the translation of redundant information that does not carry an important semantic load. Omissions are usually used when synonyms are used in the original text that would be stylistically unjustified in the translated language.

Compensation - replacing one equivalent of a word in the original text with another or adding a second word in the text of the translation, for example, when translating some terms there is a loss of meaning, but such losses are compensated by other means of translation.

Another technique that is commonly used in the translation of texts in the field of jurisprudence - addition, ie inclusion and translation of explanations and inserts that help to fully understand the original text, so the translator can clarify the meaning of realities, terms, abbreviations, foreign language inclusions. translation by footnotes or in parentheses.

Antonymous translation is built by replacing any concept in a foreign language with the opposite concept in the language of translation by transforming the whole utterance.

Semantic development is a type of lexical and grammatical transformation in which one concept is replaced by another on the basis of their adjacency or logical proximity. At the same time, the main idea must remain the same.

In the course of practical research it was found that in most cases the terms in the institutional dialogues of the film text are translated by their equivalent counterparts. The strategy of translation is to preserve as much as possible the terminology of the replicas of the characters, who are the images of professionals, in order to depict their linguistic portrait. In this case, since the term in the artistic context is an artistic technique, its characteristics (systematic, unambiguous, etc.) may change, the translation of the term is variable. Translators of legal TV series often violate the general principles of translation of the term in order to create a harmonious film version in the language of translation.

In conclusion, it can be argued that the problem of variability of the term in the literary text requires further study. The study is not exhaustive and can be used for further analysis of the texts of legal television series by linguists-translators.

It should also be noted that the main way to translate legal terms in the text of a work of art using legal terminology and legal TV series is to use their full equivalents, as they have more of the same connotative meaning, which helps preserve their stylistic functions and expressiveness in translation. In cases where codes are equivalent in the language of translation, or have a connotative meaning, the degree of expressiveness, which leads to the impossibility of conveying the desired stylistic effect, translators often use lexical transformations such as modulation and differentiation. And the inconsistency of methods of sentence construction in two languages necessitates grammatical transformations, such as the replacement of part of the language of the term in translation. The omission of the term in the translation of an artistic text does not contribute to the simplification of perception and understanding, as the translated text is deprived of expressiveness and stylistic effect, which are based on the terminological meaning of the lexical unit of language for social purposes.

Key words: artistic discourse, legal term, terminology, jurisprudence, law, classification, terminological difficulties, functioning of the term, inequivalence.